

RP 142/2002 rd

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om social kreditgivning, lag om ändring av socialvårdslagen samt lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en lag om social kreditgivning stiftas. Enligt lagförslaget avses med social kreditgivning kreditgivning inom socialvården i syfte att förebygga ekonomisk utslagning och överskuldsättning samt att främja en persons förmåga att klara sig på egen hand. Social kredit kan beviljas en person som på grund av små inkomster och tillgångar inte har någon annan möjlighet att få kredit på rimliga villkor och som kan klara av återbetalningen av sådan social kredit som beviljats honom. Innan social kredit beviljas bör sökandens rätt till utkomststöd redas ut.

I propositionen föreslås att räntan på sociala krediter kan vara högst en sådan referensränta som avses i räntelagen. Andra kreditkostnader får inte tas ut för sociala krediter. Ett skriftligt avtal om social kredit ingås mellan kredittagaren och kommunen. Dessutom föreslås att kommunen bör ordna ekonomisk rådgivning och handledning för den som ansöker om och får social kredit vid behov i samband med att krediten beviljas och under återbetalningstiden.

Enligt förslaget kan kommunen ordna social kreditgivning i den omfattning den beslutar. Då kommunen fattar beslut om att ordna social kreditgivning skall den definiera grunderna för beviljandet av krediten med beaktande av vad som bestäms i denna lag. Kommunen kan verkställa genomförandet av social kreditgivning ensam eller som regionalt samarbete med andra kommuner. På omkostnader som kommunen åsamkas av ordnandet av social kreditgivning tillämpas lagen om planering av och statsandelar för social- och hälsovården, som dock inte tillämpas på utgifter för kreditkapital eller kreditförluster i den sociala kreditgivningen.

I propositionen ingår dessutom förslag till ändring av socialvårdslagen och 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2003 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2003.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Nuläge.....	3
1.1. Lagstiftning	3
1.2. Försöket med social kreditgivning	3
Utgångspunkter	3
Mål	4
Verksamhetsprinciper.....	5
De viktigaste resultaten av försöket.....	5
1.3. Social kreditgivning i vissa andra länder	6
1.4. Bedömning av nuläget.....	7
Ekonomisk trygghet för låginkomsttagare och mindre bemedlade.....	7
Den ekonomiska ställningen för skuldsatta.....	9
Kreditgivning	11
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen.....	12
3. Propositionens verkningar	13
3.1. Ekonomiska verkningar.....	13
3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal.....	14
3.3. Verkningar för olika medborgargrupper.....	15
4. Beredningen av propositionen	16
DETALJMOTIVERING	17
1. Lagförslag	17
1.1. Lag om social kreditgivning	17
1.2. Lag om ändring av socialvårdslagen	22
1.3. Lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården	23
2. Ikraftträdande.....	23
3. Lagstiftningsordning.....	23
LAGFÖRSLAGEN.....	25
Lag om social kreditgivning	25
Lag om ändring av socialvårdslagen.....	28
Lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården....	30
BILAGA	31
PARALLELLTEXTER	31
Lag om ändring av socialvårdslagen.....	31
Lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården....	35

ALLMÅN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning

Det finländska samhället har i allt större utsträckning blivit ett kreditsamhälle, där hushållen finansierar en del av kostnaderna för sitt boende och sin konsumtion med olika krediter. Ekonomin för låginkomsttagare och mindre bemedlade är sårbar och skuldspiraler uppstår lätt när de tyr sig till konsumtionskrediter och bankkonton med kredit. En okontrollerad ekonomi hör också ofta ihop med sociala problem och problem med hälsan.

I lagstiftningen har införts beredskap för tillrättaläggandet av olägenheter som beror på utkomstsvårigheter och skuldsättning. Enligt 19 § grundlagen har alla har rätt till social trygghet. Denna grundläggande rättighet garanterar att alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Genom lagen garanteras var och en rätt till en tryggad grundläggande försörjning. Det allmänna skall tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa och även stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Det allmänna skall vidare främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende.

Sådana primära stödformer i anslutning till försörjningen som tryggas av samhället är pension, dagpenningen i utkomstskyddet för arbetslösa inklusive arbetsmarknadsstöd, förmåner i olycksfallsförsäkringen som tryggar försörjningen, avträdelseersättning, sjukdagpenning, stöd för hemvård av barn, barnbidrag, bostadsbidrag och studiestöd. Ansvar för tryggheten av klientens försörjning ligger dock i sista hand på socialmyndigheterna.

Utkomstskyddet i sista hand fastställs i enlighet med lagen om utkomststöd

(1412/1997). Utkomststödet är ett ekonomiskt stöd i sista hand som hör till socialvården och vars syfte är att trygga en persons och en familjs försörjning och hjälpa dem att klara sig på egen hand. Med hjälp av utkomststödet tryggas åtminstone en sådan oundgänglig försörjning som behövs för att en person och en familj skall kunna leva ett människovärdigt liv. Syftet med förebyggande utkomststöd är att främja en persons och familjs sociala trygghet och förmåga att klara sig på egen hand samt att förebygga utslagning och långvarigt beroende av utkomststöd. År 2001 ändrades regleringen av förebyggande utkomststöd så att det smidigare än förut kan hjälpa människor i ekonomiska svårigheter och bekämpa utslagning. Målet med reformen var också att öka användningen av förebyggande utkomststöd som en del av planmässigt socialarbete.

Indrivningen av skulder styrs av utsökningslagstiftningen. De skuldsattas ställning har förbättrats genom lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993). Lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000) har gjort det möjligt för personer med skuldproblem att få rådgivning för att kunna lösa sina skuldproblem.

Till bankernas uppgifter hör att ta emot depositioner, bevilja krediter och sköta betalningstrafiken samt penning- och valutamarknadshandeln. Dessutom ingår allokering av risker och egendomsförvaltningstjänster samt olika placerings-, finansierings- och rådgivningstjänster i bankernas uppgifter. Regleringen av bankverksamheten bygger på lagen om affärsbanker och andra kreditinstitut i aktiebolagsform (1501/2001), sparbankslagen (1502/2001) samt lagen om andelsbanker och andra kreditinstitut i andelslagsform (1504/2001).

1.2. Försöket med social kreditgivning

Utgångspunkter

Till följd av depressionen ökade skuldsätt-

ningen i det finländska samhället kraftigt. Under hela 1990-talet har metoder för att hjälpa överskuldssatta utvecklats och under slutet av 1990-talet har man allt mer satsat även på att förebygga skuldsättning. Försöket med social kreditgivning är ett av dessa utvecklingsprojekt.

Behovet av social kreditgivning utreddes i Finland i två arbetsgrupper 1998. En arbetsgrupp för skuldproblem som tillsattes av social- och hälsovårdsministeriet och var gemensam för sex ministerier fick i uppdrag att utifrån internationell erfarenhet bedöma utvecklandet av social kreditgivning och lägga fram förslag i anslutning till detta. Ministerarbetsgruppen som leddes av minister Jouko Skinnari stannade för att föreslå att försöket med social kreditgivning också bör genomföras i organisationer och kommuner.

Arbetsgruppen för skuldproblem framförde som sin åsikt att det finns ett klart behov av social kreditgivning i gränsområdet mellan normal affärsekonomisk bankverksamhet och socialskyddet (Promemoria av arbetsgruppen för skuldproblem, social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemior, 1998:4). Som motivering framförde arbetsgruppen att det är mycket svårt att ta in utgångspunkterna och målen för social kreditgivning i normal bankverksamhet med affärsekonomiska strävanden. Dessa särskilda uppgifter är att utreda klientens sociala utgångspunkter och behov, att ordna socialt stöd, att ge ekonomisk rådgivning och att uppmuntra klienten till egen aktivitet. Arbetsgruppen förutsåg i sin framställning att genomförandet av dessa uppgifter kan leda till att den sociala kreditgivningen integreras med socialarbetet i kommunen. Dessutom bedömde arbetsgruppen att social kreditgivning också kan vara till nytta för den sedvanliga bankverksamheten liksom socialbanksverksamheten i Nederländerna har varit.

Det kommunala försöket med social kreditgivning, som genomförts av social- och hälsovårdsministeriet, inleddes 1999 och upphörde i slutet av 2001. I försöket deltog åtta kommuner av olika typer på olika håll i Finland (Eura, Helsingfors, Kemi, Lahtis, Tavastehus, Tusby, Utajärvi och Villmanstrand). Försökskommunerna skiljde sig från varandra bl.a. i fråga om arbetslöshetsgrad,

användning av utkomststöd och ekonomisk situation. Garanti-Stiftelsen, vars verksamhet i huvudsak omfattar borgensverksamhet i frivilliga skuldarrangemang, genomförde ett organisationsbaserat försök 1998–2001.

I det kommunala försöket skaffades närmare information om behovet av social kreditgivning, målgrupper, kreditgivningens sociala och ekonomiska betydelse samt anknytning till den normala kreditmarknaden och socialskyddet. Dessutom utreddes hur den sociala kreditgivningen organiserades och finansierades i kommunerna, eftersom försökskommunerna svarade för lånekapitalet och kreditförlusterna.

När försöket inleddes fastställde ledningsgruppen målen och verksamhetsprinciperna för det kommunala försöket, vilka grundade sig på diskussioner som förts med försökskommunerna. Under försöket styrdes genomförandet av den sociala kreditgivningen av kommunallagen (365/1995) och socialvårdslagen (710/1982).

Mål

Målen för det kommunala försöket med social kreditgivning delades in i mål på samhälls-, kommun- och individnivå. Målet på samhällsnivå var att främja medborgarnas likställdhet i deras deltagande i samhället, förebygga utslagning och utreda den sociala kreditgivningens förhållande till systemet med utkomststöd, den övriga sociala tryggheten och kreditmarknaden.

Målet på kommunnivå var att genomföra den sociala kreditgivningen så att den även gynnar den kommunala ekonomin. Målet var också att utveckla kommunernas socialarbete i riktning mot ekonomisk rådgivning, speciellt för sådana hushåll som behärskar sin ekonomi dåligt.

Målet på individnivå var att hjälpa dem som slagits ut från kreditmarknaden till en likvärdig ställning med de andra medborgarna på finansmarknaden, att främja social och hälsomässig rehabilitering, att öka medborgarnas handlingskraft, att hjälpa dem att bli sysselsatta och bryta skuldspiralen samt att skydda individens rätt till grundtrygghet i sista hand.

Verksamhetsprinciper

Målgruppen för social kreditgivning var låginkomsttagare och mindre bemedlade medborgare som hade betalningsmån att sköta en social kredit med rimliga villkor. I synnerhet beaktades sådana medborgare som på grund av anteckningar om kreditstörningar eller bristande säkerheter inte kunde få annan kredit på rimliga villkor för nödvändiga anskaffningar eller betalningar.

Social kredit beviljades för förebyggande av skuldsättning och skuldsanering för över-skuldsatta med små skulder. Kredit kunde också beviljas för skötseln av ekonomiska problem som orsakas av olika livskriser, olika anskaffningar till hemmet, små ändringsarbeten i bostaden, garantihyror, skötseln av obetalda hyror och avbetalningar, anskaffningar som främjar sysselsättningen och andra utgifter som är motiverade med tanke på sökandens möjligheter att klara sig på egen hand.

Beviljandet av kredit förutsatte omsorgsfull planering tillsammans med sökanden. Vid planeringen utreddes sökandens ekonomiska situation, hans rätt till utkomststöd och hans möjligheter att få kredit från finansiella institut, definierades kreditens användningsändamål och bedömdes kreditens verkningar för sökandens kontroll över sin ekonomi.

Den sociala krediten för behövliga anskaffningar och avgifter uppgick i allmänhet till minst 1 000 mk (168,19 euro) och högst 50 000 mk (8 409,40 euro). På sociala krediter togs ut 12 månaders EURIBOR-referensränta utan marginal enligt klient. Ingen expeditionavgift eller regleringsprovision togs ut för social kredit.

Då beslut om kreditens belopp fattades bedömdes den sökandes förmåga att sköta återbetalningen av krediten. Återbetalningstiden för krediter var som längst 5 år så att återbetalningsraten för krediten var minst 100 mk (16,82 euro) i månaden. Räntan togs ut i samband med månadsraten, beräknad enligt beloppet av det lånekapital som återstod på förfallodagen.

Vid definieringen av villkoren för återbetalning av social kredit utgick man från gäldenärens reella betalningsförmåga. Gäldenären hade möjlighet att vid behov få ekono-

misk rådgivning och handledning. Ett nytt avtal om återbetalningsvillkoren kunde ingås under den tid som krediten sköttes, om gäldenärens ekonomiska situation väsentligt förändrades. Om gäldenären utan orsak underlät att sköta återbetalningen av sin kredit, skred kommunen till åtgärder i enlighet med sitt indrivningsförfarande.

De viktigaste resultaten av försöket

De viktigaste resultaten av försöket med social kreditgivning grundar sig på en undersökning och totalbedömning av dess effektivitet som gjorts av forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården.

En mottagare av social kredit var en låginkomsttagare och/eller mindrebemedlad som hade en inkomstkälla av bestående natur (pension eller arbetsinkomst) och som varit arbetslös en kort tid. Kredittagaren karaktäriserades även av en längre arbetshistoria, en i markbelopp ringa användning av utkomststödet och små skulder. Mottagare av social kredit var i fråga om familjesituation främst personer som bor ensamma eller ensamförsörjarhushåll. Sociala krediter beviljades till stor del personer som hade anteckningar om betalningsstörningar och som inte hade säkerheter för lån på den normala marknaden.

Sociala krediter beviljades också sådana hushåll som vid tidpunkten då krediten söktes inte hade någon betalningsmån och levde på inkomster som låg klart under utkomststödet grunddel. Social kredit ersatte dock inte sökandens rätt till utkomstskydd i sista hand. En försörjning som "gick på minus" vändes i positiv riktning när gamla skulder med hjälp av den sociala krediten sanerades till en enda längre social kredit med billig ränta, varvid disponibla medel även kunde frigöras för andra utgifter i hushållet. Denna praktiska korrigerings av betalningsmånen kunde genomföras för en knapp sjättedel av kredittagarna.

Det viktigaste målet för ansökning om kredit visade sig vara att få hemmets ekonomi under kontroll och i de egentliga kreditbesluten betonades skötseln av olika typer av skuldsättning. I försöket med social kreditgivning framgick att kreditgivningen används för ändamål som sanering av skulder, tryg-

gande av boende (obetalda hyror, garantihyror), olika anskaffningsutgifter och sysselsättningsfrämjande objekt.

Med hjälp av social kredit kunde problem med kontrollen över ekonomin förhindras från att bli värre i situationer där personen höll på att råka in i skuldproblem. Förebyggandet och undanröjandet av överskuldssättning bidrog till att även mera allmänt minska annan utslagning på grund av ekonomiska faktorer. En förbättrad personlig ekonomisk situation och kontroll över ekonomin avspeglade sig i undersökningen i de intervjuade personernas psykosociala välbefinnande. Depressioner minskade, social aktivitet och förmågan att koncentrera sig på andra saker ökade, då den aktuella personen med hjälp av krediten fick sina ekonomiska angelägenheter under kontroll. Verkningarna av krediten kan således vara både förebyggande och tillrättläggande.

Verkningarna av krediter som använts för olika anskaffningar och hälso- och sjukvårdsutgifter var av annan typ än verkningarna av regleringskrediter. Å andra sidan skall även målen för dem ses på ett annat sätt än målen för krediter som använts till att sanera skulder. Krediter för olika typer av anskaffningar förbättrade inte den ekonomiska kontrollen mer än på sin höjd indirekt. Social kredit som beviljades för anskaffningar förbättrade indirekt förutsättningarna för en kontroll över ekonomin främst när personen tack vare den sociala krediten kunde undvika att använda sig av de avsevärt mycket dyrare konsumtionskrediter som bjuds ut av finansiella bolag.

För hushåll med låga inkomster och hushåll som lever på gränsen till utkomststödet grunddel kunde kredit som beviljades för anskaffningar utgöra en klar risk. Pengar som använts till amortering av en kredit var i synnerhet i hushåll med låga inkomster bort från andra nödvändiga grundläggande utgifter. Hushållen med de lägsta inkomsterna kan bäst hjälpas via utkomststödssystemet och i synnerhet via det förebyggande och behovsprövande utkomststödet. Detta förutsätter dock en vidare tolkning av villkoren för beviljandet och vidare förfaranden för beviljande.

Återbetalningen av social kredit var en vik-

tig fråga som var karaktäriserande för det allmänna accepterandet av hela verksamheten. Vid granskningen av hela materialet, anknöt återbetalningsproblemen i synnerhet till sådana krediter som var större än genomsnittet och som gällde skötseln av gamla skulder. Individuella skäl till återbetalningssvårigheter var sociala problem och kriser samt ytterligare skuldssättning.

På basis av försöket stärktes uppfattningen om att man vid social kreditgivning måste kunna kombinera sakkunskapen i synnerhet inom socialarbete och skuldrådgivning med kunskaperna inom finansiell och kreditverksamhet. I fortsättningen vore det bra om beredningen av sociala krediter kunde höra aningen till socialarbetarnas eller skuldrådgivarnas arbete, men besluten skulle fattas i socialarbetet. Det skulle vara viktigt att verksamheten inte i någon kommun vältras över på enbart en arbetstagare. Verksamheten förutsätter teamarbete i olika skeden och även ett intensivt samarbete över förvaltningsgränserna.

Försöket visade att det i samband med det traditionella socialarbetet i anslutning till utkomststödet behövs ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning. Att råka in i skuldproblem har verkningar för en människas hela liv och de sociala och psykosociala problem som finns där. En lösning på problemen kräver bl.a. socialarbete i nätverk där människans välbefinnande beaktas på ett helhetsbetonat sätt.

Det organisationsbaserade försöket som leddes av Garanti-Stiftelsen var under försöket inriktat på sanering av skulder.

1.3. Social kreditgivning i vissa andra länder

Social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp för skulproblem bedömde även utifrån internationell erfarenhet utvecklandet av social kreditgivning och utredde i sin promemoria (social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemior 1998:4) den sociala kreditgivningen i Nederländerna, Irland och Förenade kungariket. Den internationella erfarenheten av modellerna för social kreditgivning vittnar om verksamhetens mångformighet. Betoningarna varierar bl.a. i fråga

om huruvida syftet med krediten är att förbättra förutsättningarna för t.ex. småföretagarverksamheten eller om man genom lån hjälper människor att klara av sitt dagliga liv och stöder deras välbefinnande.

Å ena sidan finns det socialbanker som grundats utslutande av kommuner, som i Nederländerna, å andra sidan "kreditföreningar" som bygger på medborgarnas handlingskraft och medlemskapsprincip, som t.ex. Credit Union-verksamheten i Irland. Ett eget tillägg till modellerna för social kreditgivning utgörs av organisationer som beviljar krediter på organisationsbasis (stödjande av sysselsättning, mikroföretagande, utvecklande av livsmiljöer). I vissa länder är förhållandet mellan social kreditgivning och socialarbete mycket nära. T.ex. i Nederländerna, Förenade kungariket och Irland är det möjligt att återbetala krediter av utkomstskyddet i sista hand.

I Nederländerna har en särskild socialbank som upprätthålls av kommunen verkat redan under flera århundraden och i Irland har ett kreditbolag som bygger på medlemskap, Credit Union, verkat sedan slutet av 1950-talet. Dessutom har kreditsammanslutningar som bygger på olika ideella utgångspunkter och medlemskap grundats i Europa. Gemensamt för dessa organisationer för social kreditgivning är att de med avvikelse från normala bankvillkor beviljar krediter för sådana ändamål och medborgare som endast mera sällan skulle bli föremål för kreditgivning i normal bankverksamhet.

Socialbankerna i Nederländerna verkar som icke vinstbringande kommunala organisationer som en del av det kommunala socialväsendet. Socialbankernas verksamhet är tudelad, dels frivillig skuldsanering och dels social kreditgivning. Dessutom kan kunden få ekonomisk rådgivning.

I Irland är kreditandelslaget Credit Unions syfte att ge sina medlemmar lån till en billig ränta jämfört med den allmänna räntenivån. Credit Unions verksamhet motiveras med att kommersiella banker som verkar på affärs-ekonomiska grunder inte är intresserade av fattiga konsumenter med små inkomster. Kreditandelslagsverksamheten regleras genom lag men varje Credit Union har en egen självständig organisation. Credit Unions

verksamhet är ofta nära förknippad med den lokala skuldrådgivning och ekonomiska rådgivning som upprätthålls av kommunens avdelning för sociala och familjefrågor.

I Förenade kungariket kan utkomststöds-klienter beviljas särskilda understöd som betalas ur den lokala socialfonden. Staten beviljar den lokala socialfonden en årsbudget, ur vilken socialarbetarna beviljar understöd enligt centralförvaltningens anvisningar och en individuell behovsprövning. Ur socialfonden beviljas dessutom lån för särskilda behov (Budgeting Loans) och för utgifter på grund av krissituationer (Crisis Loans) i form av förmåner som skall återindrivas.

1.4. Bedömning av nuläget

Ekonomisk trygghet för låginkomsttagare och mindre bemedlade

Utgångspunkten i systemet med utkomststöd är att individen bär ansvar för sitt eget uppehälle och i lagstadgad utsträckning även för sin make/makas samt sina minderåriga barns och adoptivbarns uppehälle. Målet för utkomststödet är att förutsättningarna för att detta ansvar skall förverkligas förbättras. Syftet med utkomststödet är att förbättra förutsättningarna för personer och familjer att klara sig på egen hand och deras möjligheter att delta i samhällelig verksamheten. Målet är inte bara att hålla personen eller familjen vid liv. Utkomststödet är sålunda avsett att täcka utgifter mera allmänt än den oundgängliga försörjning som motsvarar den trygghet som ett människovärdigt liv förutsätter. I alla tillämpningssituationer bör dock åtminstone en oundgänglig försörjning tryggas.

Rätten att få utkomststöd uppkommer med stöd av 2 § 1 mom. lagen om utkomststöd först när en person inte kan få sin utkomst genom förvärsarbete, verksamhet som företagare, med hjälp av andra förmåner som tryggar utkomsten, genom andra inkomster eller tillgångar, genom omvårdnad från en sådan persons sida som är försörjningspliktig gentemot honom eller på något annat sätt. En tillräcklig förutsättning för erhållande av utkomststöd är i allmänhet att en person eller familj har fått brist på disponibla medel för sitt verkliga uppehälle. Rätt till utkomststöd

har var och en som uppfyller förutsättningarna för beviljande av stödet. Ingen persongrupp kan sålunda lämnas utanför tillämpningsområdet för utkomststödet utan varje sökandes stödbehov bedöms individuellt eller familjevis. Målet har varit att bygga upp utkomststödet sammansättning och storlek så att det täcker en tillräcklig grundkonsumtion för dem som behöver stöd. Målet är också att stödet skall ha en så enhetlig nivå som möjligt i hela landet. Enligt 6 § är utkomststödet belopp skillnaden mellan de utgifter och de disponibla inkomster och tillgångar som fastställs enligt lagen.

Enligt en statistisk rapport som offentliggjordes av forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården 6/2001 fick allt färre hushåll utkomststöd 2000 medan andelen hushåll som fick långvarigt stöd ökade. Utkomststöd uppbars av 8,8 % av befolkningen (272 000 hushåll), andelen stödtagare året innan utgjorde 9,5 % av befolkningen. År 2000 var bruttoutgifterna för utkomststödet 2 544 milj. mk, vilket innebar att bruttoutgifterna för utkomststödet minskat endast 1,3 % sedan 1999.

År 2000 fick hushållen utkomststöd i genomsnitt 5,5 månader. Andelen hushåll som fick långvarigt stöd, dvs. 10–12 månader, var 24,4 %. Ökningen jämfört med året innan var ungefär en procentenhet. Andelen hushåll som fick kortvarigt stöd, dvs. stöd under högst tre månader sjönk jämfört med året innan. Andelen av alla dem som fick utkomststöd var 43,7 %. Antalet hushåll som fick utkomststöd ökade jämfört med året innan bland 50–59-åringarna och minskade i de övriga åldersgrupperna. Mest minskade antalet utkomststödtagare i åldersgruppen 20–24-åringar, men det finns fortfarande relativt sett mest stödtagare i gruppen under 30-åringar, som utgjorde 35,1 % av alla hushåll som fått stöd. Enligt uppgifter som i november 2000 samlats in hos hushåll som fått utkomststöd utgjorde andelen hushåll som lever på utkomstskyddet för arbetslösa 48,4 %. Av de hushåll som fått utkomststöd fick 77,4 % utkomststöd som komplement till någon annan förmån som tryggar försörjningen.

Under försöket med social kreditgivning hade 60 % av alla som ansökt om social kredit fått utkomststöd före kreditbeslutet och

22 % i ansökningsögonblicket. Detta antyder att personer och familjer som får utkomststöd har behov som inte kan täckas med hjälp av utkomststöd. Social kredit kan vara ett sätt att underlätta situationen för låginkomsttagare och mindre bemedlade då de får betalningsmån så att de kan klara av återbetalningen av krediten.

Vid sidan av förvärvs- och företagarinkomsterna kan de primära stödformerna för försörjningen skapa en betalningsmån för dem som ansöker om social kredit och sålunda fungera som förutsättning för beviljande av social kredit. Den huvudsakliga inkomstkällan under försöket var t.ex. för 34,5 % av alla kredittagare i Helsingfors och 26 % i de övriga kommunerna pensionsinkomster och för 11,5 % i Helsingfors och 26 % i de övriga försökskommunerna utkomstskyddet för arbetslösa.

Då utkomststöd beviljas beaktas i regel inte utgifter för amorteringar och räntor på lån som den sökandes utgifter. Som undantag beaktas dock utgifter för årliga räntor på personliga lån som tagits för att skaffa en bostad eller för ombyggnad. För skuldsanering beviljas inte utkomststöd med undantag för betalning av obetalda hyror, varvid målet är att av grundad anledning trygga sökandens boende.

Situationen för skuldsatta låginkomsttagare och mindre bemedlade kunde underlättas med hjälp av social kreditgivning, eftersom den i större utsträckning än de olika formerna av utkomststöd gav en möjlighet att förebygga och tillrättalägga försörjningsproblem. På basis av försöket verkar det som om man genom att slå ihop gamla krediter till en enda social kredit med skäliga villkor minskar ränteutgifterna varaktigt och hushållet får även på lång sikt mera disponibla medel för det dagliga livet. Följden kan vara att behovet av utkomststöd minskar eller att utkomststöd inte behövs över huvud taget.

Försörjningen för studerande tryggas i första hand av lagen om studiestöd (344/2002). Ändringar i lagen om studiestöd trädde i kraft den 1 juni 2002 och tillämpas från och med läsåret 2002–2003. Statsgaranti beviljas inte längre en studerande med en betalningsstörning som registrerats i ett sådant kreditupplysningsregister som avses i 20 § person-

uppgiftslagen (523/1999), utom om betalningsstörningen gäller ett enda fall och litet belopp samt en skäligt lång tid har förflutit från registreringen eller skulden som föranlett anteckningen har betalats eller det i övrigt finns särskilda skäl för att bevilja statsborgen. Syftet med ändringen är att förenhetliga bemötandet av studielånssökande med betalningsstörningar och betonar att även då borgen beviljas bedöms låntagarens förutsättningar att sköta återbetalningen av sitt lån på ett korrekt sätt. Fram till augusti 2002–2003 har ett brev om hörande på grund av anteckningar om betalningsstörningar sänts ut till drygt 2 000 studerande. Enligt en uppskattning från undervisningsministeriet har sammanlagt ca 3 000 studerande allvarliga betalningsstörningar. Antalet är sannolikt inte väsentligt större än antalet studerande som bankerna under tidigare år har vägrat studielån på grund av betalningsstörningar. Visserligen finns det inga statistiska uppgifter från tidigare år om studerande som blivit utan studielån på grund av betalningsstörningar.

Arbetsgruppen för borgensansvar som dryftat problemen med återbetalningen av studielån konstaterade i sin promemoria (undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior 10:2001) bl.a. att försörjningssvårigheter efter studierna på grund av dålig sysselsättning, grundandet av familj eller anskaffning av bostad till stor del är orsaken till att studielånen inte betalas tillbaka. Arbetsgruppen förutspådde att social kreditgivning kommer att träda i kraft och föreslog att sociala krediter som beviljas av kommunerna på motsvarande villkor som studielån kunde användas som hjälp vid tryggandet av studierna för studerande som blir utan studielån på grund av betalningsstörningar.

Beviljande av kredit för en studerande som på grund av anteckning om betalningsstörningar har förvägrats statsborgen för studielån kan underlätta ställningen för studerande i ekonomiskt trångmål. När studerande beviljas social kredit bör dock beaktas att de kan ha rätt till utkomststöd och att social kredit också är ett lån som skall betalas tillbaka. Målet bör i första hand vara att minska antalet studielån som omfattas av statens borgensansvar på det sätt som arbetsgruppen för borgensansvar föreslår, dvs. genom att i för-

sta hand utveckla både bankernas och Folkpensionsanstaltens praxis för studielån, genom att utöka och förtydliga ekonomisk rådgivning och handledning om studielån samt genom att påverka uppfattningarna om och attityderna till lån främst genom att utveckla den praktiska ekonomiska fostran.

Den ekonomiska ställningen för skuldsatta

Social kreditgivning hänger i fråga om skuldsatta sökande samman med lagstiftningen om skuldsanering och utsökning hos privatpersoner.

Skuldsanering kan ses som ett slags primär form av tryggande av försörjningen. En person som råkat in i allvarliga skuldproblem kan beviljas skuldsanering på basis av lagen om skuldsanering för privatpersoner, om skuldproblemen orsakas av en väsentlig försämring av gäldenärens betalningsförmåga på grund av en förändring i omständigheter som skett utan hans eget förvållande (t.ex. sjukdom, arbetslöshet) eller om det annars finns vägande grunder för skuldsanering, då det snedvridna förhållandet mellan skuldernas belopp och gäldenärens betalningsförmåga beaktas. Skuldsanering kan vägras om gäldenärens försämrade betalningsförmåga och ringa betalningsmån beror på en temporär orsak t.ex. i situationer där gäldenären studerar eller av en tillfällig anledning är borta från arbetet (vård-, studie- eller alterneringsledighet). Skuldsaneringen förhindras också om gäldenären har påförts betalningsskyldighet på grundval av ett brott och det inte kan anses motiverat att bevilja skuldsanering med beaktande av skuldens belopp, brottets art, den skadelidandes ställning och övriga omständigheter eller gäldenären som misstänkt är föremål för förundersökning eller åtalad för brott. Skuldsanering kan inte beviljas, om en skuld som kan anses betydande har uppkommit i näringsverksamhet i vilken har förfarits grovt otillbörligt mot borgenärerna eller i vilken väsentligen har försumrats lagstadgade skyldigheter eller vilken huvudsakligen har varit av spekulationsnatur. Om gäldenären på grund av befintliga eller förväntade ekonomiska svårigheter på ett otillbörligt sätt har försvagat sin ekonomiska ställning eller gynnat någon borgenär

eller i övrigt ordnat sin ekonomiska ställning i syfte att skada sina borgenärer, eller om det föreligger sannolika skäl att misstänka att gäldenären har förfarit på detta sätt, beviljas skuldsanering inte.

I skuldsanering fastställer domstolen att gäldenären skall följa ett betalningsprogram, som vanligen varar fem år men som också kan vara längre, om gäldenären bevarar sin ägarbostad. Skuldsanering gäller alla skulder som har uppstått innan domstolen har beslutat om att skuldsanering skall inledas. Gäldenären skall använda sin betalningsmån till att betala skulder. Betalningsmån är den delen av hans inkomster som återstår när oundgängliga levnadskostnader dras av från inkomsterna. Oundgängliga levnadskostnader är boendekostnader och levnadskostnader i anslutning till den oundgängliga försörjningen och utgifter för underhållsskyldighet. Gäldenären skall dessutom använda sådan egendom till betalningen av skulder som inte hör till hans grundtrygghet.

Regeringens proposition (98/2002) med förslag till lagar om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner samt 88 § lagen om beskattningsförfarande avläts till Riksdagen den 12 juli 2002. Enligt propositionen föreslås i lagen mera detaljerade bestämmelser än de gällande om orsaker med stöd av vilka skuldsanering kan beviljas också när det för beviljande av skuldsanering föreligger något sådant hinder som har anknytning till skuldsättningsgrunden.

Staten och bankerna kom den 2 maj 2002 överens om en åtgärdshelhet genom vilken överskuldssatta skall fås tillbaka med i den aktiva ekonomin, eftersom personer som skuldsatte sig under depressionen har dålig betalningsförmåga. De har inte just någon realiserbar egendom utan prestationerna grundar sig t.ex. på utsökning av löne- och pensionsinkomster. Målet för åtgärderna är att merparten av privatpersoners resterande skuldproblem från tiden mellan 1990 och 1994 skall lösas. Enligt en färsk bedömning från Bankföreningen i Finland finns det ungefär 60 000–70 000 överskuldssatta som fortfarande har obetalda fordringar från de aktuella åren.

Bankföreningen i Finland och bankerna har gjort upp en plan för ett tidsbundet tvåårigt

projekt. Under den tiden strävar bankerna att gå igenom alla överskuldssatta personer bland sina klienter och skraddarsy frivilliga betalningsprogram för dem. Syftet är att anpassa frivilliga betalningsprogram för största delen av dem. Skuldförlikningen sker frivillig i skuldsaneringslagens anda genom förlikning av dröjsmålsräntor, räntor och skuldkapitalet. Syftet är att säkerställa att gäldenärerna bemöts jämlikt. Även egendomsförvaltningsbolaget Arsenal Ab föreslås i sin egen indrivningsverksamhet förbinda sig till bankernas gemensamma rekommendationer om frivilliga betalningsprogram. Arsenal Ab:s verksamhetsområde är att administrera och driva in fordringar och säkerheter som ägs av Egendomsförvaltningsbolaget Arsenal-SSP Ab. Frivilliga skuldförlikningar ökar arbetsbördan för skuldrådgivningen som bistår bankerna och gäldenärerna.

Vid *utsökning* är det för det mesta fråga om indrivning av penningfordringar. Vid en rättegång undersöks om gäldenärens fordran är riktig och bestäms om gäldenärens betalningsskyldighet. Om rättsens dom inte iakttas frivilligt, verkställs den vid utsökning. Vissa fordringar, t.ex. skatter och vissa försäkringsavgifter kan drivas in utan domstolens beslut.

Även straffrättsliga påföljder i penningbellopp, t.ex. böter och ordningsböter, drivs in vid utsökning. Dessutom hör verkställigheten av vräkningar, beslag som förordnats av domstolar samt beslut om vård av barn och umgängesrätt till utsökningsmyndigheterna.

Utsökningsmyndighetens uppgift är att övervaka både borgenärens och gäldenärens intresse. Indrivningsmetoder som används vid utsökning är att sända betalningsanmodan samt mäta ut lön och egendom.

Utsökningsmyndigheterna strävar efter att gäldenären frivilligt betalar sin skuld på betalningsanmodan. Om avgiften inte erhålls, utmäts lön, pension, näringsinkomst eller egendom. Utmätt egendom kan säljas på exekutiv auktion.

I riksdagen behandlas som bäst regeringens proposition av den 30 november 2001 med förslag till lag om ändring av utsökningslagen och vissa lagar som har samband med den (RP 216/2001 rd) så att skadeverkningarna av ett långvarigt utsökningsförfarande

lindras och de allmänna förfarandebestämmelserna för utsökning utvecklas mot ett ändamålsenligt verkställighetsförfarande som fungerar enligt allt mer behöriga verksamhetsprinciper.

Enligt propositionen mister utsökningsgrunden sin verkställbarhet på 15 eller 20 år. Enligt gällande lag är verkställigheten av utsökningsgrunden obegränsad så att utsökningen kan anses vara livslång. Begränsningen av verkställbarheten hindrar dock inte heller efter att lagen ändrats indrivningsåtgärder som utsökningsgrund. En slutlig preskription av fordringar kommer inte att föreslås i den proposition som hösten 2002 kommer att ges med förslag till en revidering av preskriptionslagstiftningen, eftersom man i synnerhet på borgenärshåll har fruktat att en slutlig preskription av skulder skadar verksamheten på kreditmarknaden och försämrar skuldbetalningsmoralen.

Enligt utsökningslagen kan gäldenären under en långvarig utsökning beviljas frimånader som lättnader, men frimånaderna förlänger utsökningens varaktighet, eftersom de räntor som vuxit under dem ökar det skuldbelopp som skall drivas in vid utsökningen, i synnerhet för gäldenärer med stora skuldbelopp. Den allmänna dröjsmålsräntan 2001 och 2002 har varit 11 % som utgörs av referensräntan ökad med 7 %.

Om gäldenärens sociala förmåner, i synnerhet bostadsbidrag, måste skäras ned under utsökningen, leder det ofta till en försämring av den ekonomiska funktionsförmågan. Utsökning kan orsaka kommunerna en ekonomisk börda i och med att den ökar behovet av utkomststöd hos gäldenärer med små inkomster och samhället sålunda indirekt måste betala gäldenärernas skulder.

Under försöket kunde fordringar som är under utsökning betalas bort med den sociala krediten. Till följd av de rimliga räntekostnaderna för sociala krediter steg gäldenärens disponibla inkomster och gäldenärens ekonomiska och sociala funktionsförmåga förbättrades. Skuldsanering kan också innebära fördelar för kommunen på längre sikt, eftersom fordringar som är under utsökning ofta innehåller kommunala avgifter. Dessutom bidrog man med hjälp av ekonomisk rådgivning och handledning i anslutning till den so-

ciala kreditgivningen till att de skuldsattas insikter i ekonomi förbättrades och att deras konsumtionsvanor ändrades.

Justitieministeriet konstaterade i ett utlåtande om social kreditgivning att det är ändamålsenligt att ha ett mångsidigt urval av metoder för att komma till rätta med skuldproblemen och kunna förebygga dem. Utifrån resultaten av försöket med social kreditgivning verkar det som om det finns behov av ett sådant här kreditgivningssystem. Med hjälp av social kreditgivning kan man förebygga skuldsättning och i ett så tidigt skede som möjligt bryta skuldspiralen. En lösning på gravt skuldsatta personers problem kan däremot i första hand främjas genom ändringar i utsökningslagen och lagen om skuldsanering för privatpersoner samt genom ett frivilligt skuldförlikningsprogram som staten och bankerna kommer överens om.

Kreditgivning

Kreditinstituten tar som affärsverksamhet emot depositioner eller andra medel som skall betalas tillbaka från allmänheten och erbjuder för egen räkning krediter samt annan jämförbar finansiering. Depositionsbankerna har ensamrätt på att ta emot depositioner från allmänheten och andra kreditinstitut har rätt att ta emot endast andra medel som skall återbetalas än depositioner från allmänheten. Bankverksamheten förutsätter att kunderna har förtroende för att deras ekonomiska och privata angelägenheter är sekretessbelagda.

Förutsättningen för ett kreditinstituts koncession är att kreditinstitutet leds yrkeskunnigt i enlighet med sunda och varsamma affärsprinciper. Största delen av regleringen för kreditinstitut utgörs av soliditetsbestämmelser. Ett kreditinstituts verksamhet begränsas av beloppet på dess eget kapital och riskerna i verksamheten. Enligt huvudregeln i kreditinstitutslagen får ett kreditinstitut inte ta en så stor risk i sin verksamhet att det orsakar väsentlig fara för kreditinstitutets soliditet. Kreditinstitutet skall dessutom ha tillräckliga riskövervakningssystem med hänsyn till sin verksamhet.

År 2001 utgjordes över hälften av depositionsbankernas krediter av lån till hushåll. Ett

gott sysselsättningsläge och en fortsatt livlig bostadshandel samt den låga räntenivån ökade hushållens kredittagningsbenägenhet så att de krediter som depositionsbankerna beviljar allmänheten 2001 ökade nästan 7 %. Utöver ökningen av bostadskrediter ökades hushållens konsumtionskrediter något under 2001, däremot sjönk studielånens belopp ytterligare. Depositionsbankernas kreditstock var i slutet av året 68,7 mrd. euro, varav valutakrediternas andel utgjorde endast en miljard euro. Kreditstocken har också ökat på grund av förlängda kredittider.

Beloppet av bankernas krediter överskred beloppet av depositionerna i bankerna i slutet av 1998 och i februari 2002 utgjorde krediterna redan över 11 mrd. euro mer än depositionerna. Den genomsnittliga räntan för krediter i eurobelopp som beviljats av bankerna uppgick i slutet av 2001 till 5,01 %, vilket var 1,21 procentenheter mindre än ett år tidigare. Över 80 % av krediter i eurobelopp är bundna till räntor med marknadsvillkor. Den allmänna marknadsräntenivån sjönk under årets lopp och kredittagarna band hellre sina nya krediter vid euribor än vid enskilda bankers referensräntor. I början av årtiondet var bankernas krediter i allmänhet bundna vid grundräntan.

Finansiella bolag kompletterar bankernas tjänster. I kreditinstitutslagen avses med finansiella institut företag vilka såsom sin huvudsakliga affärsverksamhet tillhandahåller en eller flera sådana finansiella tjänster som räknas upp i kreditinstitutslagen eller förvärrar ägarandelar. För bedrivande av verksamhet i finansiella institut krävs inte koncession. Finansiella institut är sålunda inte ett självständigt föremål för övervakning utan begreppet finansiellt institut ansluter sig till övervakningen av kreditinstitut. Bland finansiella bolags produkter har i synnerhet finansieringen av investeringar ökat under de senaste åren. Under 2001 ökade den nya kreditgivningen i synnerhet inom leasingfinansiering.

Försöket med social kreditgivning visade att det finns behov av ett system med social kreditgivning vid sidan av kreditinstituten. Personer som ville bli kreditklienter var sådana för vilka bankernas kreditvillkor ekonomiskt var för snäva eller klienter som i

egenskap av kredittagare skulle ha inneburit en risk för bankerna. Dessa klienter hade inga säkerheter och hade ofta en anteckning om betalningsstörningar eller utsökningskulder. Att bevilja dessa klienter social kredit kunde betraktas som en risk, men försökskommunerna ansåg dock det vara skäligt att ta en kreditrisk, eftersom möjligheterna för skuldsatta eller kredittagare som av andra orsaker är i ekonomiskt trångmål att klara sig på egen hand förbättrades och beroendet av utkomststöd minskade eller upphörde helt.

2. Propositionens mål och de viktiga förslagen

Målet för denna proposition är att förebygga ekonomisk utslagning och överskuldssättning bland låginkomsttagare och mindre bemädlade samt att göra det möjligt för personer och familjer att klara sig på egen hand.

I propositionen föreslås att det föreskrivs om social kreditgivning genom en lag, som klart tryggar social kreditgivning som en del av socialvården i kommunerna. Lagen säkerställer även att grunderna för systemet med social kreditgivning är likadana i hela landet när kommunerna inför social kreditgivning. Det föreslås att i socialvårdslagen och lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) tas in omnämmanden av social kreditgivning. I socialvårdslagen bestäms även om att ändring i en förvaltningsdomstols beslut om lämnande av social kredit eller kreditens belopp inte får sökas genom besvär. I detta sammanhang görs även sådana tekniska ändringar i socialvårdslagen som beror på att länsrätterna blivit förvaltningsdomstolar. Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården reglerar bl.a. sekretessen för klientens uppgifter samt klientens skyldighet att lämna upplysningar, myndighetens rätt att få upplysningar och principerna för klientens deltagande.

Social kreditgivning skall enligt förslaget vara en lagstadgad frivillig uppgift för kommunerna. Enligt lagförslaget har kommunen möjlighet att ordna social kreditgivning som en del av socialvården i kommunen och i den omfattning som de lokala behoven förutsätter. På omkostnader som kommunen åsamkas av ordnandet av social kreditgivning tilläm-

pas lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992), som dock inte tillämpas på utgifter för kreditkapitalet eller kreditförluster i den sociala kreditgivningen.

Enligt lagförslaget kan sociala krediter av grundad anledning beviljas en person som på grund av låga inkomster och medellöshet inte på något annat sätt kan få kredit på rimliga villkor och som kan klara av återbetalningen av social kredit som beviljats honom. Syftet med social kreditgivning är inte att begränsa en persons eller familjs rätt att få utkomststöd, förebyggande utkomststöd eller andra sociala förmåner. Social kreditgivning bör vara en stödform som uppmuntrar klienten och kompletterar utkomststödet samt annat socialskydd.

I propositionen föreslås att räntan på sociala krediter är en skälig årlig ränta, dock högst en sådan referensränta som avses i 12 § räntelagen (340/2003). För sociala krediter tas inte ut andra kreditkostnader. Då kommunen fattar beslut om att ordna social kreditgivning skall den definiera grunderna för beviljandet av krediten med beaktande av vad som föreskrivs i denna lag. Dessutom föreslås att kommunen vid behov bör ordna ekonomisk rådgivning och handledning för dem som ansöker om och får social kredit i samband med beviljandet av social kredit och under återbetalningstiden.

Social kreditgivning skall enligt förslaget vara en metod inom det planmässiga socialarbetet med vars hjälp klienternas ekonomiska handlingskraft kan stärkas. Fattandet av beslut om sociala krediter bör ske inom socialväsendet för att det skall vara möjligt att samtidigt hjälpa sökanden med ekonomiska problem och problem som anknyter till livssituationen. Vid verkställigheten bör kunskanden inom många branscher tas till vara, eftersom det vid anordnandet av social kreditgivning behövs kännedom om socialarbete, ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning samt kredit- och finansverksamhet.

Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens roll som hjälp för kommuninvånare, i synnerhet skuldsatta sökande, är viktig när denna ansöker om kredit hos kommunen. Kommunen kan dock inte överföra rätten att besluta om sociala krediter på

den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, eftersom deltagandet i beslutsfattandet som representant för en enskild gäldenär kan göra skuldrådgivaren jävig vid saneringen av den aktuella gäldenärens skulder.

Enligt propositionen svarar kommunen för kapitalet och kreditförluster i den sociala kreditgivningen samt för verkställigheten av kreditgivningen. Kommunen kan ordna genomförandet av social kreditgivning antingen ensam eller som ett regionalt samarbete med de övriga kommunerna.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

Med anledning av genomförandet av social kreditgivning ingår i statens budgetproposition för 2003 ett anslag på 433 000 euro för omkostnader som kommunerna orsakas av genomförandet av social kreditgivning under moment 33.32.30.

De merkostnader som statens ekonomi åsamkas av social kreditgivning har uppskattats utifrån genomförandet av det kommunala försöket med social kreditgivning. En grov uppskattning av storleken på det kapital som kommer att behövas i den sociala kreditgivning som finansieras av kommunerna 2003 är 19 000 000 euro. Nya mottagare av social kredit kommer 2003 att vara ca 11 000 personer, och den genomsnittliga beviljade krediten ca 1 800 euro. Beredningen av kreditklienternas ansökningar för beslutsfattande samt ekonomisk handledning och rådgivning kräver i genomsnitt 48 årsverken i socialarbetet 2003. Den årliga bruttokostnaden för en socialarbetare har beräknats till 33 638 euro. År 2003 kommer de merkostnader som socialvården i kommunerna åsamkas av verkställigheten av den sociala kreditgivningen sålunda att vara 1 600 000 euro, varav statsandelen utgör 433 000 euro.

I sista hand beror det på kommunerna om social kreditgivning införs. När erfarenheter fås av verkställigheten av den sociala kreditgivningen kan det närmare bedömas vilka verkningar efterfrågan på social kreditgivning och det anslag som kommunerna beviljar för social kreditgivning har för antalet kredittagare och omkostnaderna för den

kommunala socialvården, under senare år.

Social kreditgivning är ett sätt att ordna låginkomsttagares och mindre bemedlades skulder och därför bör den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen delta i beredningen av beslut om kredit för skuldsatta sökande. Den statliga finansieringen för ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning fastställs utifrån ett uppdragsavtal mellan kommunerna och staten. Verknigen av social kreditgivning för ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning bör i statsbudgeten under kommande år bedömas när verkställigheten av den sociala kreditgivningen framskrider i kommunerna.

På grund av åtgärder för frivilliga skuldförlikningar har det för genomförandet av ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning beviljats 645 000 euro i statens första tilläggsbudget för 2002. I statsbudgeten för 2003 har reserverats 5 160 000 euro för ersättningar som orsakas av ordnandet av ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning, vilket innebär en ökning på 1 549 000 euro jämfört med 2002 års budget. Denna ökning avspeglas indirekt även i verkställigheten av social kreditgivning i fråga om skuldsatta sökande.

Verkningarna av social kreditgivning för hushållens ekonomi kan utvärderas utifrån erfarenheterna av försöket. Bland kredittarna uppskattade 32 % och bland dem som fått ett avslag på ansökan 40 % att krediten hjälpte dem att få sin ekonomi under kontroll och allt eftersom försöket framskred förstärktes denna uppfattning bland nya sökande. En annan viktig verkning är att skuldspiralen bryts t.ex. när flera mindre krediter slås ihop till en enda social kredit till skäliga villkor och den ekonomiska situationen fås i balans tack vare åtgärden. Beviljandet av social kredit för anskaffningar kan förebygga överkuldsättning när alternativet, en konsumtionskredit till hög ränta inte lyfts. Genom ekonomisk rådgivning och handledning i anslutning till social kreditgivning kan positiva verkningar åstadkommas för en persons eller familjs ekonomi även på lång sikt, när rådgivningens klienter lär sig att sköta sin ekonomi på ett nytt sätt.

Social kreditgivning kan ha verkningar för konkurrensen mellan utbudet av retailbanktjänster samt finansiella tjänster och konsum-

tionskrediter på marknaden. Försöket aktualiserade att klientelet för social kreditgivning och dess sammansättning avviker från klientelet på den sedvanliga kreditmarknaden. De som ansöker om social kredit är låginkomsttagare och mindre bemedlade. Dessutom vittnar deras historia av betalningsstörningar ofta om svårigheter att klara av olika typer av ekonomiskt ansvar. Svårigheterna har i vissa fall kunnat orsakas av risktagning som ingår i konsumtionsbeteendet och å andra sidan av förändringar i livssituationen som har orsakat en kollaps i inkomstnivån. Målgruppen för social kreditgivning utgörs alltså av personer som inte har några faktiska möjligheter att få kredit på rimliga villkor och det kommer sannolikt inte att förekomma några betydande konkurrensverkningar i utbudet av retailbanktjänster på marknaden. Enligt Konkurrensverket kan förslagens verkningar för utbudet av olika finansiella tjänster och konsumtionskrediter vara större, eftersom företaget som tillhandahåller olika finansiella tjänster och konsumtionskrediter kan vara beredda att även bevilja kredit för låginkomsttagare och mindre bemedlade genom att med anledning av den osäkra återbetalningen driva in räntor som jämfört med bankernas kreditvillkor är avsevärt högre. Att med hjälp av social kredit sanera dessa krediter till höga räntor som gamla skulder till en enda kredit med billig ränta kan påverka utbudet av finansiella tjänster och konsumtionskrediter på marknaden. Konkurrensverket anser dock att förslaget gällande social kreditgivning är motiverat trots de eventuella verkningar utbudet av finansiella tjänster och konsumtionskrediter kommer att ha för marknaden, eftersom man genom social kreditgivning strävar efter att förebygga utslagning av låginkomsttagare och mindre bemedlade.

3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Social kreditgivning kan anses vara en ny uppgift för kommunerna i anslutning till förebyggande av utslagning, men den bör i första hand ses som en ny metod inom socialarbetet. Social kreditgivning ger det kommunala socialarbetet fler metoder att hjälpa lågin-

komsttagare och mindre bemedlade att klara sig på egen hand och öka deras deltagande i samhället.

Beslutsfattandet i fråga om sociala krediter sker inom socialväsendet för att det skall vara möjligt att hjälpa sökanden med både ekonomiska problem och problem i anslutning till livssituationen samtidigt. Syftet är att den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen skall delta i beredningen av beslut om kredit för skuldsatta sökande, men kommunen kan dock inte överföra beslutanderätten i fråga om social kreditgivning på den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen.

Verkställigheten av social kreditgivning i kommunerna kräver inte någon större utökning av personalen men införandet av systemet, utvecklandet av arbetsprocesser och arbetsmetoden samt ordnandet av fortbildning och kompletterande utbildning för personalen inom socialväsendet kräver en större satsning på omkostnaderna i kommunerna. Inom länet hör styrningen och övervakningen av den sociala kreditgivningen till länsstyrelsen. Förvaltningsdomstolarna behandlar besvär som gäller beviljande av social kredit och kreditens belopp. Tvistemål om enskilda avtal torde styras till de allmänna domstolarna.

Kommunernas beredskap att införa social kreditgivning kan vara mycket varierande. Därför införs social kreditgivning i hela landet med hjälp av ett tvåårigt verkställighetsprojekt. Social- och hälsovårdsministeriet svarar för verkställigheten av den sociala kreditgivningen i samarbete med länsstyrelserna, Konsumentverket, Finlands Kommunförbund och andra instanser. Under verkställigheten är avsikten att höra representanter för justitieministeriet och undervisningsministeriet som sakkunniga samt andra sakkunniga som anses vara nödvändiga. Verkställighetsprojektets uppgift är att utarbeta riksfattande anvisningar för den sociala kreditgivningen, att ge råd och handledning samt utbildningsstöd för personalen i kommunerna under det inledande skedet av den sociala kreditgivningen. Under verkställighetsprojektet fortsätts utvecklandet av den ekonomiska rådgivningen och återbetalningen av sociala krediter utreds vidare.

3.3. Verknningar för olika medborgargrupper

Syftet med social kredit är i första hand att balansera låginkomsttagares och mindre bemedlade personers och familjers ekonomi med hjälp av kredit till rimliga villkor.

Skuldproblemen i dagens samhälle utgör en del av människornas liv och hänger ofta samman även med sociala och psykosociala problem. De sociala krediter som använts till sanering av gamla skulder påverkar utöver personernas kontroll över sin ekonomi även deras liv i övrigt. Den förbättrade personliga ekonomiska situationen och kontrollen avspeglar sig i personernas psykosociala välbefinnande och ökar deras sociala aktivitet och förmåga att koncentrera sig på andra saker, då de får sina ekonomiska angelägenheter under kontroll. Förebyggandet och undanröjandet av överskuldssatthet hjälper sannolikt också till att mera allmänt minska annan utslagning på grund av ekonomiska faktorer.

På basis av det kommunala försöket och internationella erfarenheter är social kreditgivning ett steg mot ett fungerande och moget kreditsamhälle. Sociala krediter är dock inte ett tillräckligt eller för alla parter fungerande sätt att lösa och underlätta skuldproblem. Sociala krediter är en relativt fungerande lösning när tämligen små skulder skall redas ut och i situationer där personerna har tillräcklig betalningsförmåga.

Med hjälp av social kredit kan det för en del av de överskuldssatta skapas ekonomiska möjligheter att få den egna ekonomin under kontroll. I situationer där skuldsättningen i huvudsak grundar sig på inlärd konsumtionsvanor och modeller för penninganvändningen, kan hjälp fås från den ekonomiska rådgivningen och handledningen.

Social kreditgivning är också ett steg mot mera jämlika konsumtionsmöjligheter. Personer som blivit utanför den normala kreditmarknaden kan förbättra sin livskvalitet eller t.ex. sina sysselsättningsmöjligheter med hjälp av krediten. För personer med de allra lägsta inkomsterna är en kredit som är avsedd för olika anskaffningar dock inte en hållbar eller nödvändigtvis ens en rättvis lösning. Den ekonomiska situationen för personer som har de lägsta inkomsterna får inte yt-

terligare förvärras med en kreditbelastning och avsikten är åtminstone inte att de skall börja finansiera sina oundgängliga anskaffningar med hjälp av social kredit. Situationen för dem som har de lägsta inkomsterna måste ytterligare underlättas med hjälp av utkomststöd och förebyggande utkomststöd.

Krediter för olika typer av anskaffningar kan indirekt förbättra den ekonomiska kontrollen om en person tack vare den sociala krediten kan undvika de avsevärt mycket dyrare konsumtionskrediter som finansiella bolag bjuder ut. I krediter som använts till anskaffningar betonas också andra verkningar än sådana som förbättrar den ekonomiska kontrollen. Under försöket kunde t.ex. personer som permanent eller tillfälligt hamnade utanför kreditmarknaden göra viktiga och nödvändiga anskaffningar. Dessa anskaffningar hade olika slags positiva psykosociala verkningar för kredittagarna.

Skillnaden mellan krediter som använts till anskaffningar och krediter som använts till skuldsanering kan dock i vissa fall vara relativ. Det är i princip fråga om huruvida en anskaffning skall finansieras direkt med social kredit eller om en skuld för användningen av en dyr konsumtions- eller annan kredit skall saneras i efterhand.

Med hjälp av social kreditgivning kan hushåll med små inkomster och medel få större möjligheter att få kredit på rimliga villkor och sålunda öka likställtheten i den systematiska skötseln av privatekonomin och finansieringen av olika slags anskaffningar.

4. Beredningen av propositionen

Det kommunala försöket med social kreditgivning genomfördes 1999–2001. Över försöket gjordes en treårig uppföljningsundersökning, om vilken tre rapporter publicerats.

Ledningsgruppen för det kommunala försöket med social kreditgivning drog i sin promemoria upp principerna för en permanentning av social kreditgivning (social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemorior 2001:32) på basis av erfarenheterna och resultaten av försöket. Utgångspunkten för beredningen av en permanentning av social kreditgivning har varit att social kredit-

givning genomförs som en kommunal verksamhet och Garanti-Stiftelsen utvecklar sin egen borgensverksamhet så att den bildar en servicehelhet tillsammans med den sociala kreditgivningen i kommunerna.

Kommunal social kreditgivning har ansetts vara ett nödvändigt stöd för andra åtgärder som vidtas för personer i ekonomiska svårigheter. Sådana ställningstaganden ingår i regeringens propositioner eller anknyttande arbetsgruppspromemorior som gäller stiftandet av en lag om skuldrådgivning och ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner och studiestöd (t.ex. regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd RP 143/2000 rd).

Förslaget till regeringens proposition med förslag till lag om social kreditgivning, lag om ändring av socialvårdslagen samt lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Utlåtanden begärdes från handels- och industriministeriet, justitieministeriet, undervisningsministeriet, finansministeriet, länsstyrelserna, Konkurrensverket, Konsumentverket, Rättspolitiska forskningsinstitutet, Finansinspektionen, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården, Skattestyrelsen, Finlands Kommunförbund, försökskommunerna för social kreditgivning, Kyrkans diakonifond, Garanti-Stiftelsen, Bankföreningen i Finland, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf och Skuldrådgivning rf.

Remissinstanserna ansåg att social kreditgivning är en ny metod som behövs för att utslagning och överskuldsättning bland låginkomsttagare och mindre bemedlade skall kunna förebyggas. Det ansågs även vara ändamålsenligt att integrera kreditgivningen med socialvården. Lagförslaget gällande social kreditgivning ansågs nödvändigt för att grunderna för systemet skall vara lika när kommunerna inför systemet med social kreditgivning. Förhållandet mellan den sociala kreditgivningen och utkomststödet uppmärksammades av flera remissinstanser som ansåg det vara nödvändigt att sökandens rätt till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd eller förebyggande utkomststöd som beviljas på de grunder som kommunen bestämmer ut-

reds innan social kredit beviljas. I utlåtandena betonades också vikten av att grunderna för beviljande av social kredit och kredittagarens juridiska ställning definieras.

Undervisningsministeriet tog i sitt utlåtande upp ställningen för studerande som fått anteckning om betalningsstörningar och föreslog att de kan beviljas sociala krediter på basis av prövning från fall till fall.

Enligt Bankföreningen i Finland bör den sociala kreditgivningen inte konkurrera med finansiella och kreditinstitut som verkar på marknadsvillkor. Social kredit bör endast be-

viljas sådana personer som inte har möjlighet att få normal kredit. Finansinspektionen ansåg att den sociala kreditgivning som föreslås för kommunerna hamnar utanför den övervakningsuppgift som genom lag ålagts Finansinspektionen. Konkurrensverket ansåg att förslaget var motiverat trots de eventuella verkningar som utbudet av finansiella tjänster och konsumtionskrediter har för marknaden, eftersom syftet med social kreditgivning är att förebygga en utslagning av låginkomsttagare och mindre bemedlade.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om social kreditgivning

1 §. *Den sociala kreditgivningens syfte.* I paragrafen bestäms om syftet med den sociala kreditgivningen som en del av den kommunala socialvården. Nedan i 2 § föreskrivs att det är kommunens uppgift att ordna verksamheten. I propositionen föreslås att en 7 punkt om social kreditgivning tas in i 13 § socialvårdslagen (710/1982). Fogandet av social kreditgivning till socialvården förutsätter också att 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården kompletteras med ett omnämnande av social kreditgivning.

Enligt socialvårdslagen är socialvårdens syfte att främja och upprätthålla en enskild persons, familjs och samfunds sociala trygghet och prestationsförmåga. Kommunen bör inom sitt område verka för att utveckla de sociala förhållandena och undanröja sociala missförhållanden. Försöket med social kreditgivning visade att genomförandet av kreditgivning i anslutning till socialarbete samt ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning gav försökskommunerna mycket information om mångformigheten i kommuninvånarnas ekonomiska problem och hur svåra ekonomiska problem påverkar kommuninvånarnas livskontroll. Den sociala kreditgivningen bör

ha en fast anknytning till socialarbetet i synnerhet när ekonomisk utslagning samt sociala och hälsorelaterade problem i anslutning till ekonomiska problem förebyggs och tillrättläggs och när en persons eller familjs förmåga att klara sig på egen hand främjas. I och med att social kreditgivning erbjuder kommunen ett nytt sätt att stöda låginkomsttagares och mindre bemedlade kommuninvånares förmåga att klara sig ekonomiskt och självständigt är det ändamålsenligt att den integreras med den kommunala socialvården.

2 §. *Ordnanande och verkställighet av social kreditgivning.* I paragrafen bestäms om kommunens möjlighet att ordna social kreditgivning, om kommunens skyldighet att definiera grunderna för beviljandet av social kredit och om verkställigheten av social kreditgivning.

I 1 mom. bestäms att kommunen har möjlighet att fatta beslut om ordnande av kreditgivning. Kommunen kan bestämma om medel skall reserveras för social kreditgivning i den kommunala budgeten och pröva verksamhetens omfattning utifrån de lokala behoven. Det finns ingen subjektiv rätt till social kredit.

Ordnandet av social kreditgivning som ett regionalt samarbete mellan kommunerna kan vara ett beaktansvärt alternativ. Då aktualiseras åtminstone tre olika möjligheter att finansiera en tjänst i anknytning till social kredit:

a) en prestationsbaserad finansiering av kreditgivningstjänster, b) en fondbaserad tjänst som bekostas enligt invånarantalet, och c) en blandmodell för kreditgivningstjänsten, där den fondbaserade andelen kombineras med den prestationsbaserade andelen. I princip kan de möjligheter som används till finansiering av tjänsten även fungera som grunder för anskaffningen av kreditkapital, om kommunerna beslutar sig för ett regionalt samarbete inom kreditgivningsverksamheten.

Kommunen kan med stöd av 4 § 1 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården samarbeta med andra kommuner vid verkställandet av socialvården och sålunda även den sociala kreditgivningen. Samarbete kring verkställigheten av social kreditgivning ger kommunerna en möjlighet att lokalt fatta nödvändiga beslut med beaktande av ett jämlikt bemötande av kommuninvånarna och eventuella kreditrisker i anslutning till den sociala kreditgivningen. Enligt 76 § 3 mom. kommunallagen (365/1995) kan kommuner komma överens om att en uppgift som i lag stadgas för kommunen eller dess myndighet och som kan delegeras en tjänsteinnehavare, anförtros en annan kommuns tjänsteinnehavare som sköter den under tjänstemannaansvar.

Vid verkställigheten bör nödvändig sakkunskap säkerställas med hjälp av lokala och regionala samarbetsnätverk. I synnerhet bör samarbetet mellan socialarbetet och den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen utvecklas.

I 1 mom. bestäms om kommunens skyldighet att definiera de allmänna grunderna för beviljandet av social kredit i kommunen när den inför kreditgivningsverksamheten. När kommunen fattar beslut om grunderna skall den vid sin prövning utom den förslagna lagen iakttä allmänna förvaltningsrättsliga principer, dvs. principer om jämlikhet, objektivitet, ändamålsbundenhet och proportionalitet. Kommunen skall dessutom även iakttä förfarandebestämmelserna i kommunallagen och lagen om förfaringsförfarande.

Det vore motiverat att kommunen t.ex. definierar för vem och för vilka ändamål sociala krediter beviljas i kommunen, en allmän nedre och övre gräns för sociala krediter som beviljas, en allmän ränta på den sociala kre-

diten i kommunen och på vilka grunder räntan kan sänkas eller höjas eller inte alls tas ut samt lånetidens maximilängd. Dessutom bör det redas ut hur man ansöker om social kredit i kommunen, hur den ekonomiska rådgivningen och handledningen i anslutning till kreditgivningsverksamheten ordnas och enligt vilken praxis sociala krediter drivs in.

I 2 mom. ingår en bestämmelse om det kommunala organ som sköter lagenliga utgifter angående social kreditgivning. Ett kollegialt organ som utses av kommunen svarar enligt 6 § 1 mom. socialvårdslagen för verkställigheten av social kreditgivning i dess egenskap av verksamhet som hör till den kommunala socialvården.

3 §. *Statsandel.* I paragrafen definieras grunderna för statlig finansiering till kommunerna för verkställigheten av social kreditgivning. Social kreditgivning är en del av den kommunala socialvården. Lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården tillämpas på omkostnader för verkställigheten av social kreditgivning. Lagen tillämpas dock inte på utgifter för kreditkapitalet eller kreditförluster inom social kreditgivning.

4 §. *Beviljande av social kredit.* I paragrafen bestäms om förutsättningarna för beviljande av social kredit, om ansökning om kredit och om kommun som är behörig att bevilja kredit samt om lämnande av upplysningar om de allmänna grunder för kreditgivningen som kommunen fastslagit. Enligt 1 mom. kan social kredit beviljas låginkomsttagare och mindre bemedlade. En grundad anledning för beviljande av kredit hänvisar till kreditgivningens syfte enligt 1 §. För att social kredit skall beviljas förutsätts dessutom alltid att sökanden har betalningsmån att betala tillbaka krediten på basis av en bestående inkomstkälla, t.ex. arbetsinkomst eller pension.

Grundade anledningar för beviljandet av kredit kan t.ex. vara att få kontroll över ekonomin, förebyggande av skuldsättning eller brytande av skuldspirall, anskaffningar till hemmet, främjande av rehabilitering eller sysselsättning, tryggnad av boendet, att övervinna en social kris eller någon annan sak som har verkningar för hur sökanden klarar sig på egen hand, t.ex. bristande säkerheter eller anteckning om betalningsstörningar.

Syftet är att krediten skall kunna beviljas även i situationer där sökandens instabila ekonomiska situation, t.ex. arbetslöshet, har varat under en kort tid eller sökandens betalningsförmåga blir bättre, om hans förutsättningar att sköta sina ekonomiska förpliktelser blir skäliga tack vare den sociala krediten. Omständigheter som talar för att social kredit skall beviljas är sökandens långa arbetshistoria, en i eurobelopp räknat ringa användning av utkomststødet och små skulder.

En studerande som på grund av betalningsstörning förlorat statsborgen för sitt studielån kan beviljas social kredit i första hand i en situation där studerandens möjlighet att få statsborgen för sitt studielån skulle tryggas om den skuld som orsakat den studerandes betalningsstörning betalades med social kredit. Kommunen kan överväga att bevilja en studerande kredit även i situationer där den studerandes förutsättningar för att sköta sina penningangelägenheter förbättras väsentligt så att studeranden kan slutföra sina halvfärdiga studier. Återbetalningsvillkoren för social kredit som beviljats en studerande måste definieras på motsvarande sätt som för statsgaranterade studielån.

Enligt 2 mom. beviljas social kredit på ansökan av organet i den kommun där personen har en sådan bostad som avses i lagen om hemkommun (201/1994). Detta motsvarar huvudregeln i socialvårdslagen enligt vilken kommunen sörjer för att ordna socialvård för sina invånare. Enligt 12 § socialvårdslagen kan organets lagstadgade behörighet i en instruktion delegeras till myndigheter som är underställda organet. Förfarandet regleras av lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000, klientlagen) och lagen om förvaltningsförfarande.

Enligt klientlagen skall ordnande av socialvård bygga på ett beslut. Sålunda skall kommunen fatta beslut om beviljande av social kredit eller förkastande av ansökan. I ett beslut om beviljande av kredit skall nämnas kreditens storlek och den ränta som skall drivas in. I ett beslut enligt vilket social kredit inte beviljas, skall enligt lagen om förvaltningsförfarande anges motiveringarna till förkastandet. I kommunens beslut om beviljande av social kredit kan sökas ändring i enlighet med 49 § socialvårdslagen. Över bevil-

jad kredit görs upp ett sådant avtal mellan kommunen och kredittagaren som avses i 6 §.

Bestämmelsen i 3 mom. förutsätter att innan ett avtal om social kredit beviljas skall kredittagaren enligt 2 § 1 mom. i denna lag skriftligen ges upplysningar om de allmänna villkor för social kredit som kommunen fastslagit.

5 §. *Bedömning av sökandens återbetalningsförmåga.* I paragrafen finns en bestämmelse om bedömningen av kreditsökandes återbetalningsförmåga. Enligt 1 punkten skall som sökandens inkomster och tillgångar beaktas sökandens alla disponibla inkomster. Vid bedömningen av sökandens förtjänstmöjligheter granskas hans ålder, arbetsförmåga och andra omständigheter som påverkar sökandens inkomster.

Enligt 2 punkten skall som sökandens utgifter i analogi med utkomststødet beaktas hans oundgängliga utgifter, som kan räknas omfatta boende-, måltids-, hälso- och sjukvårds-, kläd- och barndagvårdsutgifter, utgifter för personlig hygien och hygien i hemmet, användning av lokaltrafik, tidningsprenumeration, tv-licens, användning av telefon och utgifter för hobby- och rekreativ verksamhet samt motsvarande utgifter för en persons eller en familjs dagliga försörjning. Dessutom beaktas utgifter för lån, skulder och utsökning till fullt belopp samt utgifter som föranleds av en persons eller en familjs särskilda behov eller omständigheter och som ansetts vara nödvändiga för att trygga försörjningen eller hjälpa personen eller familjen att klara sig på egen hand. Den andel av inkomsterna som återstår för oundgängliga utgifter bör uppskattas tillsammans med klienten med beaktande av verkningsen av den sociala kreditgivningen, i synnerhet då skulder saneras med en social kredit till rimliga villkor.

Av punkt 3 följer att sökanden skall lämna en utredning över alla sina skulder. När en skuldsatt sökandes situation bedöms är en grundlig utredning av skuldsituationen till hjälp när det gäller att hitta det arrangemang som är förmånligast och ändamålsenligast ur hans synvinkel. Sökanden bör i situationer där han inte får betalningsmån eller social kredit inte kan beviljas honom vägledas att

söka förlikning med borgenärerna, skuldsanering för privatpersoner eller utkomststöd som är beroende av prövning eller förebyggande utkomststöd. Av utredningen över skulder bör framgå skulderna i varje skuld, grunden för skulden samt skuldbeloppet.

I 4 punkten finns en bestämmelse om andra faktorer som påverkar sökandens ekonomiska ställning. När beviljandet av social kredit övervägs beaktas sökandens förmåga att med sina inkomster eller tillgångar finansiera den grund som anges i ansökan. Ett mål för sociala krediter är att bidra till att en person som har små inkomster och medel kan klara sig på egen hand. Uppnåendet av målet förutsätter att kredittagaren får kontroll över sin ekonomi och att den ekonomiska stabiliteten ökar på längre sikt. På grund av dessa omständigheter bör det vara tillåtet att även en låginkomsttagares förmögenhet ökas med hjälp av social kredit och en ringa förmögenhet får inte utgöra ett hinder för beviljande av social kredit.

Under försöket framgick att en del av dem som fått social kredit hade svårigheter att betala tillbaka krediten på grund av ytterligare skuldsättning. I syfte att förhindra ytterligare skuldsättning kunde kredittagaren själv hos Suomen Asiakastieto Oy ansöka om en frivillig tvåårig anmärkning om betalningsstörning, varav sökandens skuldsituation framgår i sin helhet. När kommunen överväger att bevilja social kredit kan den informera den skuldsatta sökanden om frivilliga men detta kan åtminstone inte normalt utgöra en förutsättning för beviljandet av social kredit.

Sökandens skyldighet att lämna upplysningar, myndighetens skyldighet att informera om behandlingen av uppgifterna, sekretess, tystnadsplikt, utlämnande av sekretessbelagda uppgifter och socialvårdsmyndigheternas rätt till sekretessbelagda uppgifter och handräckning fastställs enligt klientlagen. Dessutom kompletterar bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) bestämmelserna i klientlagen.

6 §. *Avtal om social kredit.* I paragrafen bestäms om avtal om sociala krediter och innehållet i dem samt om räntans maximibelopp och andra kreditkostnader. Ett avtal om social kredit skall enligt 1 mom. ingås skrift-

ligt och kredittagaren skall ges ett exemplar av avtalet. Enligt de allmänna rättsprinciperna i avtalsrätten kan en avtalspart inte ensidigt ändra ett avtal.

I 2 mom. bestäms om innehållet i ett avtal om social kreditgivning. Enligt 1 punkten bör kreditens användningsändamål uppges i avtalet, eftersom social kredit enligt propositionen beviljas av grundad anledning och inte kan användas för andra ändamål än det som kunden själv motiverar.

I 2 mom. 2 punkten antecknas det kreditbelopp som kommunen har beviljat på basis av kredittagarens kreditbehov och betalningsmån. Den sociala kreditens belopp kan högst vara lika stor som den övre gräns som kommunen definierat. I 2 mom. 3 punkten fastslås krediträntan i ett avtal. I regel tas ränta ut för social kredit, men kommunen kan dock definiera en ränta för enskilda kunder upp till den övre gräns som definieras i 3 mom. Kommunen kan också låta bli att ta ut ränta hos kredittagaren, om hans förändrade ekonomiska situation så förutsätter. Målet för den sociala kreditgivningen är att förbättra den ekonomiska funktionsförmågan för kommuninvånare med små inkomster och medel, bryta skuldspiralen, förebygga utslagning samt främja deras sociala integration och förmåga att klara sig på egen hand. Med hänsyn till målen för social kreditgivning är det viktigt att räntan definieras så att den också skapar en möjlighet för återbetalning av krediten. I försöket framgick att kredittagarna i genomsnitt kunde använda sammanlagt 84 euro (500 mk) i månaden till amortering och ränta på krediten.

I 2 mom. 4 punkten bestäms att storleken på återbetalningsraterna, förfallogdagarna samt andra återbetalningsvillkor måste skrivas in i avtalet.

Enligt 3 mom. kan man för social kredit ta ut en skälig årlig ränta, dock högst en sådan referensränta som avses i 12 § (340/2002) räntelagen (633/1982) för att man genom social kreditgivning skall kunna åstadkomma verkningar enligt dess syfte. Även om avsikten inte är att den sociala kreditgivningen skall vara vinstbringande för kommunen, kan ränteinkomsten delvis ersätta kommunen för utgifter som den orsakas av verkställigheten av kreditgivningen. I villkoren för ett avtal

om social kredit kan bestämmas att räntan på krediten förändras så att den motsvarar de ändringar i referensräntan som avses i 12 § räntelagen.

I 4 mom. bestäms om att inte driva in andra kreditkostnader i anslutning till beviljandet av kredit. Målet för social kreditgivning är i första hand att förbättra situationen för sökande som befinner sig i en dålig ekonomisk ställning och göra skötseln av skulder rimligare. Härvid är det inte heller ändamålsenligt att driva in t.ex. en kundbaserad marginal eller expeditonsavgift eller regleringsprovision hos kredittagaren.

7 §. *Gäldenärens rätt att betala krediten i förtid.* Enligt bestämmelsen har gäldenären rätt att utan merkostnader betala tillbaka krediten innan den förfaller till betalning. Social kredit beviljas låginkomsttagare och mindre bemedlade och kreditens syfte är att uppmuntra dem till att klara sig på egen hand. Om kredittagaren vill betala bort sin kredit innan den förfaller till betalning, är detta utan merkostnader möjligt på basis av den sociala kreditens syfte.

8 §. *Krav på återbetalning av social kredit.* I paragrafen bestäms om krav på återbetalning av krediter i förtid. Innehållet i bestämmelsen motsvarar långt 7 kap. 16 § konsumentskyddslagen (38/1978). Det lagstadgade skyddet för gäldenärer med social kredit skall vara på samma nivå som för konsumentgäldenärer som lyft kommersiell kredit.

Krav på återbetalning av krediter i förtid eller någon annan avtalsbaserad särskild påföljd kan enligt 2 mom. bygga på ett annat avtalsbrott som gäldenären gjort sig skyldig till, om avtalsbrottet är väsentligt. Ett väsentligt avtalsbrott kan t.ex. anses vara användningen av social kredit med avvikelse från det användningsändamål som definieras i avtalet eller att lämna felaktiga eller missvisande uppgifter om omständigheter som bidragit till att krediten beviljats. Det är fråga om kommunens privaträttsliga fordran och på drivningen av den tillämpas lagen om in drivning av fordringar (513/1999).

9 §. *Ekonomisk rådgivning och handledning.* I paragrafen ingår en bestämmelse om ekonomisk rådgivning och handledning, som kommunen vid behov bör ordna för dem som ansöker om eller får social kredit. En integre-

ring av ekonomisk rådgivning och handledning med social kreditgivning motiveras av att det under försöket observerades att de som ansökte om social kredit ofta saknade kunskaper och insikter i hur penningärenden sköts. I ekonomiska problemsituationer är det oftast fråga om att en person mister kontrollen över sin konsumtion eller om brister i personens livskontroll och dessa faktorer står i växelverkan med varandra. Om en person inte har förmåga eller resurser att se till att han ekonomiskt klarar av sitt daliga liv, leder detta till att han mister kontrollen över konsumtionen och småningom råkar in i ekonomiska problem och skuldsättning. En okontrollerad konsumtion påverkar åter individens förmåga att kontrollera sitt liv, om skuldsättning leder till en allt djupare spiral av ekonomiska problem. Med hjälp av ekonomisk rådgivning och handledning kan kredittagaren uppnå långsiktighet och målmedvetenhet i sin ekonomi, identifiera sina konsumtionsvanor och de ekonomiska följderna av olika val, öka sin egen aktivitet samt medvetenhet om kontrollen över ekonomiska angelägenheter.

Ekonomisk rådgivning och handledning bör erbjudas alla som ansöker om social kreditgivning som en del av diskussionerna i anslutning till beviljandet av lån. I processen för beviljande av krediten bör sökandens ekonomiska situation grundligt redas ut och andra alternativa sätt att hjälpa sökanden övervägas innan den sociala krediten beviljas. Att sökanden skall få sina ekonomiska angelägenheter i ordning kan å ena sidan fungera som ett villkor för beviljandet av social kredit och å andra sidan motivera till ekonomisk rådgivning och handledning. Rådgivningen bör också vara kontinuerlig och processlik och de som fått social kredit bör ha möjlighet till ekonomisk rådgivning och handledning under hela återbetalningstiden, i synnerhet i samband med återbetalningsproblem och förändringar i betalningsprogrammen.

Den ekonomiska rådgivningen och handledningen bör inte lösgras från det klientförhållande som uppstått i processen för beviljandet av krediten utan rådgivningen och handledningen kan ges av de myndigheter som tillsammans med klienten berett bevil-

jandet av den sociala krediten och under återbetalningstiden av de myndigheter som samarbetar med klienten, t.ex. socialarbetare och socionomer som avlagt högskoleexamen inom det sociala området samt ekonomiska rådgivare och skuldrådgivare. Kommunen kan ordna ekonomisk rådgivning och handledning även genom att ingå ett uppdragsavtal med andra instanser.

10 §. *Förhållandet mellan social kreditgivning och utkomststödet.* I paragrafen bestäms att det innan social kredit beviljas bör utredas om kreditsökanden har rätt till utkomststöd eller förebyggande utkomststöd.

Utkomststöd är en subjektiv rätt som för sin del genomför vars och ens rätt enligt 19 § grundlagen till en oundgänglig försörjning, om en person inte själv förmår skaffa den trygghet som ett människovärdigt liv förutsätter. Jämlikheten enligt 6 § grundlagen förutsätter att utkomststödet behandlas så lika som möjligt i hela landet. För att jämlikheten mellan dem som ansöker om utkomststöd skall förverkligas, bör det när social kredit beviljas utredas om sökanden har rätt till utkomststöd eller möjlighet att få förebyggande utkomststöd.

Klientelet för social kreditgivning består av låginkomsttagare och mindre bemedlade. Därför är det sannolikt att en del av kredittagarna kan bli tvungna att tidvis ty sig till utkomststöd. Likaså måste man överväga om krediten kan beviljas en person som får utkomststöd. Den som får utkomststöd kan enligt egen prövning använda ett stöd som motsvarar grunddelen till konsumtion och kan sålunda genom att pruta på sin övriga konsumtion betala tillbaka krediter han lyft, även social kredit.

I systemet med utkomststöd beaktas tillgångar till nettobelopp, varför erhållandet av kredit inte bör leda till en minskning av utkomststödet.

Erhållande av utkomststöd får inte heller alltid utgöra ett hinder för beviljande av social kredit. Möjligheten att få social kredit för den som fått utkomststöd under en lång tid kan vara motiverad, om denna genom en social kredit till rimliga villkor får kontroll över skuldspiralen, i stället för att utkomststöd beviljas för utgifter som är beroende av prövning eller förebyggande utkomststöd beviljas

för att lindra det ekonomiska trångmål som orsakas av skulderna, men själva problemet och beroendet av utkomststödet består. Målet för beviljandet av social kredit är alltid att uppmuntra stödtagaren och skapa förutsättningar för honom att klara sig på egen hand.

Förebyggande utkomststöd betalas i enlighet med grunder som kommunen fastslår. Jämlikheten mellan dem som ansöker om stödet förutsätter att ansökningen om eller erhållandet av social kredit inte begränsar erhållandet av förebyggande stöd.

11 §. *Ändringssökande.* I paragrafen finns en bestämmelse om sökande av ändring i ett beslut som gäller social kredit. I ett beslut om social kredit söks ändring enligt vad som bestäms i 7 kap. socialvårdslagen.

12 §. *Ikraftträdande.* Paragrafen innehåller en ikraftträdelsebestämmelse och en verkställighetsbestämmelse.

1.2. Lag om ändring av socialvårdslagen

1 §. I paragrafen bestäms om socialvårdens syfte. Social kreditgivning kan inte räknas som socialservice eller socialt understöd. I propositionen föreslås att social kreditgivning enligt lag skall vara en del av socialvården och tas in som en ny sak i 1 § 1 mom. Dessutom föreslås att social kreditgivning kan anses höra till begreppet socialvårdsförmån eller -förmåner då någon annan lag innehåller en hänvisning till socialvård.

13 §. I paragrafen bestäms om uppgifterna inom kommunal socialvård. I propositionen föreslås på motsvarande sätt som i 1 § 1 mom. att beviljandet av sociala krediter tas in som en egen punkt i uppgiftsområdet för socialvården genom att en ny 7 punkt fogas till paragrafen.

16 § 1 och 3 mom., 42 § 2 och 3 mom., 46 § 1 mom., 50 § och 51 §. Ordet länsrätt i bestämmelserna föreslås bli ersatt med ordet förvaltningsdomstol. Länsrätterna har dragits in och i deras ställe har inrättats förvaltningsdomstolar genom lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999), som trädde i kraft vid ingången av november 1999. Vidare föreslås att hänvisningen i 50 § 2 mom. till lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden ändras till en hänvisning till förvaltningsprocesslagen (586/1996). Förvaltnings-

processlagen upphävde lagen om ändrings-sökande i förvaltningsärenden (154/1950). Lagen trädde i kraft vid ingången av december 1996. Ändringarna är tekniska.

49 §. I paragrafen bestäms om sökande av ändring i förvaltningsdomstolens beslut om social kredit. Den som är missnöjd med ett beslut om social kredit som fattas av en tjänsteinnehavare kan med stöd av 45 § 2 mom. socialvårdslagen föra beslutet till det kollegiala organet inom socialvården, om han inom 14 dagar från det han fick del av beslutet så kräver. I ett beslut av organet får sökanden enligt 46 § 1 mom. socialvårdslagen söka ändring genom besvär hos förvaltningsdomstolen inom 30 dagar från det han fick del av beslutet.

Enligt 49 § 1 mom. socialvårdslagen får ändring i ett beslut om socialservice inte sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. I förvaltningsdomstolens beslut, som gäller lämnande av sådant utkomststöd som avses i lagen om utkomststöd eller utkomststödet belopp får ändring enligt 49 § 2 mom. socialvårdslagen sökas, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Tillstånd kan beviljas endast om det med avseende på lagens tillämpning i andra liknande fall eller med hänsyn till en enhetlig rättstillämpning är av vikt att ärendet bringas till högsta förvaltningsdomstolen för prövning.

Någon subjektiv rätt till social kredit existerar inte och den tryggar inte rätten till oundgänglig försörjning och omsorg enligt 19 § grundlagen. Social kreditgivning har inga verkningar för regleringen av utkomstskyddet utan kompletterar det grundläggande utkomstskyddet. I lagen definieras endast minimivillkoren för social kreditgivning och i systemet betonas kommunens prövning när den beviljar sociala krediter, t.ex. när kommunen lämnar socialservice. Kommunen kan besluta om att införa social kreditgivning och om dess omfattning samt om det kapital som den använder till detta samt definiera de allmänna grunderna för beviljandet av sociala krediter i kommunen. Enhetlighet på riksplan har inte motsvarande betydelse som t.ex. vid genomförandet av lagen om utkomststöd. För kreditsökande kan lånebeslutet vara viktigt i sig, men någon besvärgrund av detta slag

har inte införts i utkomststödet heller.

I 1 och 2 mom. föreslås dessutom att ordet länsrätt ersätts med ordet förvaltningsdomstol. Ändringen är teknisk.

1.3. Lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården

3 §. *Definition.* I 2 punkten definieras vad som avses med socialvård i lagen. Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården tillämpas på sådan socialvård som avses i 2 §. Enligt förslaget tas social kreditgivning som en del av kommunens socialvård in i 3 § 2 mom. så att denna lag tillämpas på klienternas ställning och rättigheter inom den sociala kreditgivningen.

2. Ikraftträdande

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2003.

3. Lagstiftningsordning

Enligt 2 § i lagförslaget gällande social kreditgivning kan kommunen ordna social kreditgivning i den omfattning den beslutar. Om kommunen beslutar att ordna social kreditgivning, bör den definiera grunderna för beviljandet av krediten. Den sociala kreditgivningens syfte är enligt 1 § i lagförslaget att förebygga ekonomisk utslagning och överskuldssättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand. Social kreditgivning hänför sig sålunda till förebyggandet av sociala problem. Å andra sidan har den sociala kreditgivningen även beröringspunkter med socialservice och utkomstskyddsformåner, i synnerhet med förebyggande utkomststöd. Social kreditgivning har i denna proposition karaktäriserats som ett hjälpmedel för socialarbetet på motsvarande sätt som förebyggande utkomststöd i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomststöd (RP 134/2000 rd). Socialarbete har i socialvårdslagen definierats som socialservice. Social kreditgivning närmar sig service genom att den enligt förslaget skall vara nära för-

knippad med ekonomisk rådgivning och handledning.

Social kreditgivning skall enligt förslaget vara en lagstadgad frivillig uppgift för kommunerna. Den föreslagna regleringen av uppgiften motsvarar i sak den tidigare skyldigheten att ordna förebyggande utkomststöd i den form som föreskrevs när lagstiftningen om utkomststöd reviderades 1997 (RP 217/1997 rd). Grundlagsutskottet tog inte i sitt betänkande upp regleringen av det förebyggande utkomststödet ur jämlikhetssynvinkel (GrUU 31/1997 rd). Den föreslagna skyldigheten godkändes då som den var i propositionen. Regleringen av förebyggande utkomststöd skärptes 2000 genom lagen om ändring av lagen om utkomststöd (923/2000) så att kommunen beviljar förebyggande utkomststöd enligt grunder som den fastställer. Som mål i propositionen som ledde till att lagstiftning (RP 134/2000 rd) ställdes att användningen av förebyggande utkomststöd skall ökas och att stödet i allt större utsträckning skall användas som ett hjälpmedel inom det målinriktade socialarbetet. På basis av det som beskrivits ovan skall den skyldighet att ordna social kreditgivning som ingår i 2 § i förslaget till lag om social kreditgivning, vilken ger kommunen en omfattande prövningsrätt när det gäller att införa och bevilja social kreditgivning, inte anses strida mot jämlikhet enligt 6 § grundlagen.

Det föreslås att 49 § ändras så att i ett beslut av förvaltningsdomstolen som gäller beviljande av social kredit eller kreditens belopp får ändring inte sökas genom besvär. Social kreditgivning berörs sålunda av motsvarande besvärsförbud som förvaltningsdomstolens beslut om lämnande av socialservice enligt socialvårdslagen eller storleken på den avgift som fastställts för dem. Utkomststöd omfattas av 49 § 2 mom. socialvårdslagen, enligt vilket ändring i förvaltningsdomstolens beslut som gäller lämnande av socialservice eller beloppet av en avgift som fastställts för socialservice får sökas, om

högsta förvaltningsdomstolen ger besvärstillstånd. Grunden för besvärstillstånd är enligt 3 mom. att lagens tillämpning och rättspraxisen skall vara likriktade.

Den mest framträdande dragen i den sociala kreditgivningen är kommunens prövningsrätt när kreditgivningen införs, allokeras och i dess belopp samt kreditgivningens samband med socialarbete bland enskilda och familjer. Social kredit är inte en utkomstskyddsförmån. I lagförslaget om social kreditgivning finns dessutom en bestämmelse om tryggande av rätten till utkomststöd. (10 §). Det föreslagna förbudet mot ändringssökande i förvaltningsdomstolens beslut gäller kreditgivning som inleds i en relativt begränsad omfattning och målet har också varit att ställa förbudet i proportion till hela regleringen av ändringssökande i socialvårdslagen. Med stöd av lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården har kreditsökanden å andra sidan om han så önskar möjlighet att framställa en anmärkning över det bemötande han fått. Tvister som orsakas av kreditavtal mellan kommunen och kredittagaren torde bli behandlade vid allmänna domstolar. Det föreslagna ändringssökandet i ett beslut om erhållande av kredit och kreditens belopp hos förvaltningsdomstolen skall anses vara tillräckligt med avseende på klientens rättskydd. På basis av det som konstaterat ovan skall förslaget inte anses kränka rätten till en rättvis rättegång enligt 21 § 2 mom. grundlagen. Grundlagsutskottet har behandlat förbudet mot besvär över förvaltningsdomstolens beslut åtminstone i sitt utlåtande om regeringens proposition angående läkemedelslagen (RP 46/2002 rd, GrUU 19/2002 rd).

Enligt regeringens uppfattning kan lagarna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. På grund av att ärendet är beroende av tolkning anser regeringen dock att det är önskvärt att ett utlåtande begärs hos grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslagen***1.****Lag****om social kreditgivning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs

1 §*Den sociala kreditgivningens syfte*

Social kreditgivning är kreditgivning som hör till socialvården och vars syfte är att förebygga ekonomisk utslagning och över-skuldsättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand.

2 §*Ordnande och verkställighet av social kreditgivning*

Kommunen kan ordna social kreditgivning i den omfattning den beslutar. Om kommunen beslutar att ordna social kreditgivning, skall kommunen definiera grunderna för beviljandet av sociala krediter med beaktande av vad som föreskrivs i denna lag.

Uppgifter enligt denna lag sköts i kommunen av ett sådant kollegialt organ (organ) som avses i 6 § socialvårdslagen (710/1982) och som utses av kommunen.

3 §*Statsandel*

På omkostnader som kommunen åsamkas av att ordna social kreditgivning tillämpas lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992), om inte något annat bestäms genom lag.

Som omkostnader betraktas inte utgifter för kreditkapitalet eller för kreditförluster inom social kreditgivning.

4 §*Beviljande av social kredit*

Social kredit kan av grundad anledning beviljas en person som på grund av små inkomster och tillgångar inte på något annat sätt kan få kredit på rimliga villkor och som har förmåga att klara av återbetalningen av krediten.

Om beviljande av social kredit beslutar på ansökan organet i den kommun som är personens i lagen om hemkommun (201/1994) avsedd hemkommun.

Innan ett avtal om social kredit beviljas skall kredittagaren skriftligen ges uppgifter om de villkor som kommunen fastslagit för social kredit.

5 §*Bedömning av sökandens återbetalningsförmåga*

Vid bedömningen av om den som ansöker om social kredit har återbetalningsförmåga beaktas

1) sökandens disponibla inkomster och medel samt förtjänstmöjligheter med hänsyn till ålder, arbetsförmåga och andra omständigheter;

- 2) sökandens faktiska utgifter;
- 3) sökandens skulder; samt
- 4) andra faktorer som påverkar sökandens ekonomiska ställning.

6 §

Avtal om social kredit

Om social kredit skall ingås ett skriftligt avtal, varav ett exemplar skall ges till kredittagaren.

I avtal om sociala krediter skall definieras

- 1) kreditens användningsändamål;
- 2) kreditens belopp;
- 3) krediträntan; samt
- 4) storleken på återbetalningsraterna, förfallodagarna och andra återbetalningsvillkor.

För social kredit kan hos gäldenären tas ut en skälig årlig ränta, som dock kan vara högst den referensränta som avses i 12 § räntelagen (633/1982). I avtalsvillkoren kan bestämmas att räntan på krediten ändras så att den motsvarar förändringar i den referensränta som avses i 12 § räntelagen.

För social kredit kan inte tas ut andra kreditkostnader.

7 §

Gäldenärens rätt att betala krediten i förtid

Gäldenären har rätt att utan merkostnader betala tillbaka krediten innan den förfaller till betalning.

8 §

Krav på återbetalning av social kredit

Om kommunen på grund av kredittagarens betalningsdröjsmål eller något annat brott mot avtalet, enligt avtalet har rätt att kräva betalning av en post som annars inte har förfallit, får kommunen åberopa nämnda rättighet om

- 1) betalningen har dröjt åtminstone en månad och fortfarande är utestående och det försenade kreditbeloppet utgör minst tio procent eller, om däri ingår flera poster, minst fem procent av det ursprungliga kreditbeloppet

eller omfattar kreditgivarens hela resterande fordran, eller

- 2) kredittagaren gör sig skyldig till något annat avtalsbrott som är väsentligt.

Kommunen har dock inte rätt att göra en i 1 mom. nämnd påföljd gällande, om det är fråga om dröjsmål med betalningen och dröjsmålet orsakas av kredittagarens sjukdom, arbetslöshet eller av någon annan därmed jämförbar omständighet som inte beror av honom, utom då detta med beaktande av dröjsmålets längd och andra omständigheter vore uppenbart oskäligt gentemot kreditgivaren.

Kravet på återbetalning får göras gällande tidigast fyra veckor eller, om kredittagaren tidigare har fått anmärkning om dröjsmålet eller något annat avtalsbrott, tidigast två veckor efter det ett meddelande om kravet på återbetalning lämnats eller sänts till kredittagaren. Om kredittagaren inom denna tid betalar det försenade beloppet eller rättar till ett annat avtalsbrott, förfaller kravet på återbetalning.

9 §

Ekonomisk rådgivning och handledning

För creditsökande och kredittagare skall vid behov ordnas ekonomisk rådgivning och handledning i samband med att social kredit beviljas och under återbetalningstiden.

10 §

Förhållandet mellan den sociala kreditgivningen och utkomststödet

Innan social kredit beviljas skall sökandens rätt att få utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) eller förebyggande utkomststöd som beviljas på grunder som kommunen bestämmer redas ut.

11 §

Ändringssökande

Om ändringssökande i ärenden som avses i denna lag gäller vad som föreskrivs i 7 kap. socialvårdslagen.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den

Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.

20 .

2.

Lag**om ändring av socialvårdslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i socialvårdslagen av den 17 september 1982 (710/1982) 1 § 1 mom., 13 § 1 mom., 16 § 1 och 3 mom., 42 § 2 och 3 mom., 46 § 1 mom., 49 § 1 och 2 mom. samt 50 och 51 §, av dessa lagrum 13 § 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 736/1992, 16 § 1 mom. och 46 § 1 mom. sådana de lyder i nämnda lag 736/1992 samt 49 § 1 och 2 mom. sådana de lyder i lag 975/1998, som följer:

1 §

Med socialvård avses i denna lag socialservice, utkomststöd, sociala understöd, sociala krediter och med dessa sammanhängande funktioner som är avsedda att främja och upprätthålla enskild persons, familjs och samfunds sociala trygghet och prestationsförmåga.

kan förvaltningsdomstolen berättiga det organ som avses i 6 § 1 mom. att flytta honom till den kommun där han är invånare.

Ansökan om ovan i 1 mom. avsedd överflyttning skall göras hos förvaltningsdomstolen inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat anstaltsvården är belägen

13 §

Såsom till socialvården hörande uppgifter av det innehåll och den omfattning som i varje särskilt fall stadgas skall kommunen sörja för

- 1) att socialservice anordnas för kommunens invånare;
- 2) att utkomststöd ges personer som vistas i kommunen;
- 3) att sociala understöd betalas till kommunens invånare;
- 4) att handledning och rådgivning anordnas beträffande förmånerna inom socialvården och det övriga socialskyddet och utnyttjandet av dessa;
- 5) att information tillhandahålls beträffande socialvården och det övriga socialskyddet;
- 6) att utbildnings-, forsknings-, försöks- och utvecklingsverksamhet rörande socialvård och annat socialskydd anordnas; samt
- 7) att invånarna beviljas social kredit.

42 §

Ansökan om ersättning som avses i 1 mom. skall anhängiggöras hos förvaltningsdomstolen inom sex månader från det anstaltsvården börjat. Anhängiggörs inte ansökan inom nämnda tid, förlorar kommunen sin rätt att få ersättning för den anstaltsvård som den givit innan ansökan anhängiggjordes och som vederbörande kommun inte skriftligen samtyckt till att ersätta.

I 1 mom. avsedda ersättningsärenden avgörs av förvaltningsdomstolen inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat anstaltsvården är belägen.

46 §

I beslut som fattats av det organ som avses i 6 § 1 mom. får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen inom 30 dagar efter delfåendet. Besvären kan inom denna tid även inlämnas till organet, som jämte eget utlåtande skall sända dem till förvaltningsdomstolen

16 §

Har i fall som avses i 15 § någon som inte är invånare i kommunen fått anstaltsvård och beräknas behovet av vården bli långvarigt,

49 §

I förvaltningsdomstolens beslut som gäller lämnande av socialservice eller beloppet av en avgift som fastställts för socialservice eller beviljande av social kredit eller kreditens belopp får ändring inte sökas genom besvär.

I förvaltningsdomstolens utslag eller beslut som gäller betalande av utkomststöd som avses i lagen om utkomststöd (1412/1997) eller utkomststödet belopp eller som gäller oenighet mellan kommuner om skyldighet att lämna anstaltsvård eller ersättande av kostnaderna för anstaltsvård, får ändring sökas genom besvär, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

50 §

Vid anförande av besvär hos högsta förvaltningsdomstolen över förvaltningsdomstols utslag eller beslut kan besvärsskriften jämte bilagor tillställas även förvaltningsdomstolen för vidarebefordran till högsta förvaltningsdomstolen.

Angående i 49 § avsett besvärstillstånd gäller vad som är stadgat i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Vid sökande av tillstånd för anförande av besvär över förvaltningsdomstols utslag eller beslut får tillståndsansökan tillställas även förvaltningsdomstolen.

51 §

Skall i mål, som gäller socialvård, på annat sätt än i besvärsväg sökas avgörande i sådan tvist mellan parter som angår offentligrättslig ersättnings- och betalningsskyldighet eller försörjningsplikt eller härrör från annat offentligrättsligt rättsförhållande, avgörs sådant tvistemål, om inte i lag eller förordning annat forum föreskrivs, av den förvaltningsdomstol inom vars område kommun eller, då sökanden är annan än kommun, sökandens hemort är belägen.

Denna lag träder i kraft 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 22 september 2000 om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 3 § 2 punkten som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

2) *socialvård* socialservice som nämns i 17 § socialvårdslagen (710/1982), stödåtgärder, utkomststöd, underhållsstöd, sociala krediter samt med nämnda tjänster och för-

måner sammanhängande åtgärder som är avsedda att främja och upprätthålla enskilda personers eller familjers sociala trygghet och funktionsförmåga, samt med

Denna lag träder i kraft den 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 17 september 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Eva Biaudet*

2.

Lag**om ändring av socialvårdslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i socialvårdslagen av den 17 september 1982 (710/1982) 1 § 1 mom., 13 § 1 mom., 16 § 1 och 3 mom., 42 § 2 och 3 mom., 46 § 1 mom., 49 § 1 och 2 mom. samt 50 och 51 §, av dessa lagrum 13 § 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 736/1992, 16 § 1 mom. och 46 § 1 mom. sådana de lyder i nämnda lag 736/1992 samt 49 § 1 och 2 mom. sådana de lyder i lag 975/1998, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Med socialvård avses i denna lag socialservice, utkomststöd, sociala understöd och med dessa sammanhängande funktioner som är avsedda att främja och upprätthålla enskild persons, familjs och samfunds sociala trygghet och prestationsförmåga.

Föreslagen lydelse

1 §

Med socialvård avses i denna lag socialservice, utkomststöd, sociala understöd, *sociala krediter* och med dessa sammanhängande funktioner som är avsedda att främja och upprätthålla enskild persons, familjs och samfunds sociala trygghet och prestationsförmåga.

13 §

Såsom till socialvården hörande uppgifter av det innehåll och den omfattning som i varje särskilt fall stadgas skall kommunen sörja för

- 1) att socialservice anordnas för kommunens invånare;
- 2) att utkomststöd ges personer som vistas i kommunen;
- 3) att sociala understöd betalas till kommunens invånare;
- 4) att handledning och rådgivning anordnas beträffande förmånerna inom socialvården och det övriga socialskyddet och utnyttjandet av dessa;
- 5) att information tillhandahålls beträffande socialvården och det övriga socialskyddet; *samt*
- 6) att utbildnings-, forsknings-, försöks-

- 1) att socialservice anordnas för kommunens invånare;
- 2) att utkomststöd ges personer som vistas i kommunen;
- 3) att sociala understöd betalas till kommunens invånare;
- 4) att handledning och rådgivning anordnas beträffande förmånerna inom socialvården och det övriga socialskyddet och utnyttjandet av dessa;
- 5) att information tillhandahålls beträffande socialvården och det övriga socialskyddet;
- 6) att utbildnings-, forsknings-, försöks-

och utvecklingsverksamhet rörande socialvård och annat socialskydd anordnas.

och utvecklingsverksamhet rörande socialvård och annat socialskydd anordnas; *samt 7) att invånarna beviljas social kredit.*

16 §

Har i fall som avses i 15 § någon som inte är invånare i kommunen fått anstaltsvård och beräknas behöva av vården bli långvarigt, kan länsrätten berättiga det organ som avses i 6 § 1 mom. att flytta honom till den kommun där han är invånare.

Ansökan om ovan i 1 mom. avsedd överflyttning skall göras hos länsrätten i det län inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat anstaltsvården är belägen.

16 §

Har i fall som avses i 15 § någon som inte är invånare i kommunen fått anstaltsvård och beräknas behöva av vården bli långvarigt, kan *förvaltningsdomstolen* berättiga det organ som avses i 6 § 1 mom. att flytta honom till den kommun där han är invånare.

Ansökan om ovan i 1 mom. avsedd överflyttning skall göras hos *förvaltningsdomstolen* inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat anstaltsvården är belägen.

42 §

Ansökan om ersättning som avses i 1 mom. skall anhängiggöras hos länsrätten inom sex månader från det anstaltsvården börjat. Anhängiggörs inte ansökan inom nämnda tid, förlorar kommunen sin rätt att få ersättning för den anstaltsvård som den givit innan ansökan anhängiggjordes och som vederbörande kommun inte skriftligen samtyckt till att ersätta.

I 1 mom. avsedda ersättningsärenden avgörs av länsrätten i det län inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat anstaltsvården är belägen.

46 §

I beslut som fattats av det organ som avses i 6 § 1 mom. får ändring sökas genom besvär hos länsrätten inom 30 dagar efter delfåendet. Besvären kan inom denna tid även inlämnas till organet, som jämte eget utlåtande skall sända dem till länsrätten.

46 §

I beslut som fattats av det organ som avses i 6 § 1 mom. får ändring sökas genom besvär hos *förvaltningsdomstolen* inom 30 dagar efter delfåendet. Besvären kan inom denna tid även inlämnas till organet, som jämte eget utlåtande skall sända dem till *förvaltningsdomstolen*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

49 §

I länsrättens utslag eller beslut som gäller lämnande av socialservice eller beloppet av en avgift som fastställts för socialservice får ändring inte sökas genom besvär.

I länsrättens utslag eller beslut som gäller betalande av utkomststöd som avses i lagen om utkomststöd (1412/1997) eller utkomststödets belopp eller som gäller oenighet mellan kommuner om skyldighet att lämna anstaltsvård eller ersättande av kostnaderna för anstaltsvård, får ändring sökas genom besvär, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

50 §

Vid anförande av besvär hos högsta förvaltningsdomstolen över länsrätts utslag eller beslut kan besvärsskriften jämte bilagor tillställas även länsrätten för vidarebefordran till högsta förvaltningsdomstolen.

Angående i 49 § avsett besvärstillstånd gäller vad som är stadgat i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden. Vid sökande av tillstånd för anförande av besvär över länsrätts utslag eller beslut får tillståndsansökan tillställas även länsrätten.

51 §

Skall i mål, som gäller socialvård, på annat sätt än i besvärsväg sökas avgörande i sådan tvist mellan parter som angår offentligrättslig ersättnings- och betalningsskyldighet eller försörjningsplikt eller härrör från annat offentligrättsligt rättsförhållande, avgörs sådant tvistemål, om inte i lag eller förordning annat forum föreskrivs, av den länsrätt inom vars område kommun eller, då sökanden är annan än kommun, sökandens hemort är belägen.

49 §

I *förvaltningsdomstolens* beslut som gäller lämnande av socialservice eller beloppet av en avgift som fastställts för socialservice eller beviljande av social kredit eller kreditens belopp får ändring inte sökas genom besvär.

I *förvaltningsdomstolens* utslag eller beslut som gäller betalande av utkomststöd som avses i lagen om utkomststöd (1412/1997) eller utkomststödets belopp eller som gäller oenighet mellan kommuner om skyldighet att lämna anstaltsvård eller ersättande av kostnaderna för anstaltsvård, får ändring sökas genom besvär, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

50 §

Vid anförande av besvär hos högsta *förvaltningsdomstolen* över förvaltningsdomstols utslag eller beslut kan besvärsskriften jämte bilagor tillställas även förvaltningsdomstolen för vidarebefordran till högsta förvaltningsdomstolen.

Angående i 49 § avsett besvärstillstånd gäller vad som är stadgat i *förvaltningsprocesslagen* (586/1996). Vid sökande av tillstånd för anförande av besvär över *förvaltningsdomstols* utslag eller beslut får tillståndsansökan tillställas även *förvaltningsdomstolen*.

51 §

Skall i mål, som gäller socialvård, på annat sätt än i besvärsväg sökas avgörande i sådan tvist mellan parter som angår offentligrättslig ersättnings- och betalningsskyldighet eller försörjningsplikt eller härrör från annat offentligrättsligt rättsförhållande, avgörs sådant tvistemål, om inte i lag eller förordning annat forum föreskrivs, av den *förvaltningsdomstol* inom vars område kommun eller, då sökanden är annan än kommun, sökandens hemort är belägen

34

Gällande lydelse

RP 142/2002 rd

Föreslagen lydelse

*Denna lag träder i kraft 20.
Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.*

3.

Lag**om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 22 september 2000 om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 3 § 2 punkten som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

2) socialvård socialservice som nämns i 17 § socialvårdslagen (710/1982), stödåtgärder, utkomststöd, underhållsstöd samt med nämnda tjänster och förmåner sammanhängande åtgärder som är avsedda att främja och upprätthålla enskilda personers eller familjers sociala trygghet och funktionsförmåga, samt med

2) *socialvård* socialservice som nämns i 17 § socialvårdslagen (710/1982), stödåtgärder, utkomststöd, underhållsstöd, *sociala krediter* samt med nämnda tjänster och förmåner sammanhängande åtgärder som är avsedda att främja och upprätthålla enskilda personers eller familjers sociala trygghet och funktionsförmåga, samt med

Denna lag träder i kraft den 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
